STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
NO. 02661

ERD

Sholem Asch

THE MAX PALEVSKY
YIDDISH LITERATURE COLLECTION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified. If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

ISBN:0-657-02661-1
Old Call No.,97-899 v.

שלום אַש.

ערד.

פֿערלאַג „פּראָגרעס" ווארשא.

מאָנאַטליכע בײלאַגע

צו דער „אייראָפּעאישע ליטעראַטור".

№ 4. פּרייז 20 קאָפּ. 12 פּענט.

62 ביכער אַ יאָהר

50 ביכער אײראָפּעאישע
12 ביכער אָריגינ. יודישע
בלויז **5 רובל** מיט
פיר פּאָרטא

פון אָנפאַנג יאַנואַר 1910 האָט דער פערלאַג „פּראָגרעס" אָנגעפאַנגען אַרויס צוגעבען אַ וואָכענטליכען זשורנאַל אונטער'ן נאָמען:

אײראָפּעאישע ליטעראַטור.

דער ליטעראַרישער טהייל געפיהרט דורך
אברהם רייזען.

די „אײראָפּעאישע ליטעראַטור" האָט זיך געשטעלט דעם ציעל צו זיין אַ פערמיטלערין צווישען מערב-אײראָפּא און דעם יודישען לעזער, איבערצוטראָגען אין דער יודישער ליטעראַטור דאָס בעסטע, שענסטע און ערהאַבענסטע, וואָס ס'האָט געשאַפען דער אײראָפּעאישער גייסט אין פערשידענע שפּראַכען. אין דער „אײראָפּעאישער ליטעראַטור" וועט דער לעזער געפינען ענטפער אויף פיעלע פראַגען, וואָס זענען נאָך פאָרלויפיג אין דער יודישער ליטעראַטור ניט בעריהרט געוואָרען.

איבערטראָגענדיג די בעסטע ווערק פון די רייכסטע ליטעראַטורען אין יודיש, וועט אונזער ליטעראַטור רייכער ווערען מיט נייע ווערטער, בילדער און נייע פאָרמען און דאַן וועט אונזער אייגענע שפּראַך און ליטעראַטור אומשטאַנד זיין צו געבען גייסטיגע שפּייז ניט נאָר די בּרייטע מאַסען, נאָר אויך דעם יודישען אינטעליגענט, וועלכער איז ביז יעצט געצוואונגען געווען זוכען איהר גייסטיגע נאַהרונג אין פרעמדע שפּראַכען.

די „אײראָפּעאישע ליטעראַטור" וועט אויף אַזאַ'ן אופן צוציהען צו דער יודישער שפּראַך און ליטעראַטור דעם יודישען אינטעליגענט און דאָס וועט זיין איינע פון אונזערע גרעסטע געווינסטען.

פאַר דעם ערשטען יאָהר **50 ביכער**, יעדע וואָך **אַ בוך**, איז געוועהלט געוואָרען די פאָלגענדע גרעסטע און בעליעבטסטע אײראָפּעאישע שריפטשטעלער, דיכטער און קריטיקער:

1) די סקאַנדינאַווישע ליטעראַטור:

קנוט האַמסון, סטרינדבערג, יאַקובסען, הערמאַן באַנג, לאַגערלעף און אַנדערע.

2) די דייטשישע ליטעראַטור:

היינע, בערנע, ערנסט געאָרגי, האָפמאַנסטאַל, היינריך און טאָמאַס מאַן און פיעלע אַנדערע.

3) די פראַנצויזישע ליטעראַטור:

באַלזאַק, פלאָבער, מאָפּאַסאַן, פּאָל בורזשע, קאַטול מענדעס, אַנאַטאָל פראַנס, א. מירבאָ, מ. פּרעוואָ, קאַמיל לעמאָניע און אַנד.

4) די ענגלישע ליטעראַטור:

טשאַרלז דיקענס, אָסקאַר וואַילד, עדגאַר פּאָע, סינקלעס, ר. קיפּלינג און אַנדערע.

שלום אַש.

ערד.

פערלאַג „פּראָגרעס" וואַרשא.

מאָנאַטליכע בײַלאַגע

צו דער „אייראָפּעאישע ליטעראַטור".

ערד.

דאס שטיק ערד פון וועלכען איך וויל ערצעהלען, איז געלעגען אויסגעצויגען אויף יענער זייט דאמבראווער גרויסע וועלדער ביים ברעג פון דער ווייכסעל. די הויכע סאסנעס וואס זענען געשטאנען ווי אלטע גרויסע מלכים, מיט זייערע קרוינען אויף די קעפ און האבען מיט זייער הויך איבערגעשטיגען איינער די צווייטע אין ווייטען, ווייטען וואלד אריין, האבען פון דער ערד דורך דורות אויסגעטרונקען איהר פעטקייט און פייכקייט און זי איבערגעלאזט טרוקען און זאמדיג ווי א סוחאטניטשע אויסגעזויגענע ברוסט פון א דארער מוטער, און זי האט זיך אויסגעצויגען מיט איהר טונקעלן טרוקענעם זאמד-רוקען, הינטער דעם העלען ליכטענדען הימעל, וואס האט יעצט אין פריהלינג-צייט בעגאסען אלעם ארום מיט לייכטענדע יונגע שטראהלען. די יונגע שטראהלען האבען ערפילט דעם שטח מיט א לעבענס-לופט וואס האט געוועקט צו שאפען, נור די לייכטענדע פול מיט קראפט אנגעטרונקענע שטראהלען האבען ווי יונגע חתנים-בחורים איבערגעלויכטען זיך איבער די ערד, און האבען נישט געפונען קיין כלה צו דער חתונה. בחנם האבען זיי געוועקט פון דער ערד, דאס פערבלאנדזשעט קערנדעל וואס דער ווינד האט עס אהער געבראכט פון פעטע פעלדער, די ערד האט קיין גרינס נישט ארויסגעצויגען און האט זיך שוין יא דא און דארט דורך דעם זאמד גרינע קנאספען-שפראצעכץ געוויזען, איז עס פריהצייטיג פון זאמד און שטויב פערטריקענט און אויפגעגעסען געווארען. און דאס גאנצע שטיק לאנד אויסגעצויגען ארום

ברעג פון ווייבסעל איז געוועזן ווי א אוננוצליכע שמאטע, וואס איז געווארען ארויסגעווארפען פון דעם הויכען רוישענדען וואלד, פערשעמט פון גאט און לייט.

זי האט נישט צוריקגעגעבען דעם פויער, איהר בעל־בית, די מאס וויייצען וואס ער האט בעדארפט ארויסנעמען פון איהר. זיין ארבייט און די קערענדליך וואס ער האט אין איהר אריינגעלעגט, האט ער זי בעשטימט פאר דעם ארעמען קארטאפעל און פאר'ן ארעמען ברויט, וואס זי האט איהם אבגעגעבען צוריק פאר זיין פראצע מיט זעהר א קארגע האנד. טאקי דער שטרוי איז געוועזן קליין און שיטער, און די קערענדליך אזוי מאגער דאר, אז עס האט נישט געלוינט זיי פון די פלעווע ארויסצוהאקען — נור דאך איז עס געוועזן גאט'ס ערד, און זי צו פערשעמען, איבערצולאזען נישט בעארבייט — וואלט געוועזן א זינד פאר גאט.

איז ער ארעם געוועזן דער פויער פון דער ערד און האט איבערגעטראגען זיין ארעמקייט מיט אונטערטעניגקייט און גערולד. זיינע קינדער ווי זיינע פיה האבען זיך איהם נישט געהאוועט, זיי זענען איהם געבוירען געווארען ווי די ערד, סוחאטניטשעס, אדער זיי זענען פריה־צייטיג געשטארבען. צי פאר הונגער און דחקות, צי איבער די קללה, וואס דאס שטיק לאנד, איז עפעס איבער א פערבארגענע געהיימניספאלע זינד געווארען פערשאלטען, ווי די פויערים האבען געגלויבט — נור אפילו די וואס זענען יא געבליבען ביים לעבען, און ווי דארט זיך געקענט דורכשטופען און דערוואקסען, האט די סוחאטנישע ערד אויך נישט געקענט מפרנס זיין און ערהאלטען. דאס פיה ווי די מענשען האטש זיי זענען קליין־וויקסיג געוועזן, האבען זיי איהר געמוזט פערלאזען אין דער יוגענד און פיהרען זייערע הענד אויף אנדערע פעלדער, צו פרעמדע פעלקער, איבער די דייטשע גרענעץ, אדער אויף יענער זייט ים, אין וויייטען בראזיליען.

און געהאלטען האט זיך נור אויף איהר די פון איהרע קינדער,

וועלכע האבען נישט געקלעהרט — און נישט געוואוסט, אז עס איז ערגעץ אנדערש וואו דא אנדערע ערד וועלכע בעצאהלט בעסער און רייכער פאר דער ארבייט און ווייצען וואס מען לעגט אריין אין איהר. די פון איהרע קינדער, וועלכע זיי האט זיך געדאכט, אז זיי זענען בעשאפען געווארען פאר איהר, אנגעוואקסען אין איהר, און אריבערטראגען מיט איהר צוזאמען איהר ארעמקייט און טרוקענקייט.

האבען זיי זיך געהאלטען אן איהר, און איהר צוריקגעגעבען די קראפט און פראצע, וואס זיי האבען גענומען פון איהר ביסעל בידנע חיונה, פון איהר לופט, פון איהרע ארעמע פרוכטען, און נאך די צייט פון זייערע יאהרען זיך איינגעגראבען אין איהר, און זייערע לייבער אויסגעמישט מיט איהר שטויב און זאמד, און נישט איינמאל האט א פויער געפונען ביים אקערן מיט'ן אייזען אין די ערד דעם שייטעל פון זיין עלטער זיידע, וואס זיין קערפער איז שוין לאנג געווארען א חלק פון די ערד.

אויף א שיידען-וועג אין א ווינקעל פון דעם שטיק לאנד, איז געשטאנען א אלטער האלב-איינגעזונקענער צלם. דער צלם מיט דעם כריסטוס וואס איז געווען אויף איהם האבען פערשפרייט זייערע אלטע מיט מעך בעוואקסענע הענד איבער די צוויי זייטען וועג און האבען געזאלט, אזוי ווי מען האט אויף זיי אנגעשריבען, אבהיטען די געגענד פון הונגער, פייער און מלחמה. דער צלם מיט דעם כריסטוס-בילד וואס זיינע הענד און פיס זענען געווען צוגעשלאגען צום קרייץ — זענען אזוי אלט געווען, אזוי אבגעלאזען און מיט מעך בעוואקסען, אז עס האט זיך געדאכט, אז זיי זענען, אזוי ווי דער אלטער אויסגעלעבערטער און מיט דונער'ס דורכגעברענטער בוים, וואס איז געשטאנען הינטער זיי — זענען זיי אויך ארויסגעוואקסען פון

דער ערד, האבען א מאל געבליטה, צווייגען און בלעטער געהאט, נור פאר אלטקייט זענען זיי אזוי אויסגעדארט און טונקעל געווארען, און מיט מעך בעוואקסען און נייגען זיך צו דער ערד.

אויף יעדען מאי יום־טוב האבען די קינדער פון דארף דעם צלם מיט בלומלעך בעפוצט, ריכטיגע פעלד־בלומלעך, גאט'ס ארבייט וואס זיי האבען ערשט פון בוימער אין פעלד אבגעריסען און פאפירענע, זייערע הענד־ארבייט. נור די בלומלעך האבען זיך אויסגעמישט. מען האט נישט געוואוסט וועלכע עס זענען פעלד און וועלכע עס זענען פאפיר־בלומלעך, האבען ליכטלעך געברענט פאר די הייליגע מאמעס בילד וואס איז געוועזען אריינגעוואקסען אין בוים אריין, האבען דעם צלם מיט בוימעלעך וואלד־קשאקעס ארומגעזעצט, מיט זאמד אויסגעשיט און מיט א ווייסען טישטוך פאר דעם צלם אויסגעשטעלט, האבען ווי קינדער זייער גאט'ס שטיבעל, וואס איז געשטאנען אין מיטען וועג הינטערן פרייען הימעל אהן א דאך אהן א וואנד, אויסגעפוצט און אויסגעציערט, און דאס גויעס האבען זיך יעדען אויף דערנאכט אין גאנצען חודש מאי הינטער דעם קרייץ, צווישען די אריינגעשטעלטע בוימעלעך ארונטערגעקליבען און אלע ווי מעגער און ווייבער ווי יונגלעך און מיידלעך, האבען פון די ביכער מיט די ליכט בעלויכטען הייליגע ליעדער אין די נאכט אריין געזונגען.

אין איינע פון אזעלכע מיי־נעכט האט זיך דאס גויעס פון דעם דארף צונויפגענומען מיט די ליכטער און די געבעט־ביכער אין די הענד ארום דעם קרייץ און האבען אבגעריכט זייער מיי־געבעט. די פויערים זענען זעהר בעטריבט געוועזען, עס איז שוין געוועזען אין שפעטען מאי, ווי אנדערש וואו האבען שוין געמוזט די פעלדער אין גאנצען בעקלייד זיין מיט גרינס, דער ווייץ און דער קארן האט שוין בעדארפט אין דער הויך צו שטעהן און דא נאכ'ן אקער'ן אזוי ווי דער ווינד האט אנגעטראגען דעם שטויב, בעהויכט

די ערד, אזוי איז עס געוועזען איצט, טאקי דא און דארט האט זיך געגרינגט קארן, די קארטאפעל האבען בלעטליך ארויסגעגעבען, עס וואלט אפשר, דאס היי־יאהר בעסער געוועזען ווי א נ׳אנדערס מאל, נור וואס קומט ארויס — קיין רעגען איז נישט דא. די ערד איז טרוקען, צוזאמען געבאקען פון די זון וואס האט שוין היי־יאהר אין מיטען פריהלינג הייס געווארעמט, די ערד שפאלט זיך און דער שטויב לעגט זיך אויפ׳ן גרינס. דער גלח אין די קירכע פון נאהנטען שטעדטיל האט שוין איניגע געבעט אבגעריכט אויף רעגען, נור דער רעגען וואזט זיך נישט. יעדען פאר־נאכט קוקען די פויערים אויף די רויטאונטערגעהענדע זון וואס לאזט זיך אין טיעפען וואלד אריין, זובען צייכען אויב עס וועט מארגען זיין רעגען — געפינען אבער קיינע נישט. די טעג זענען ווארעם, די נעכט זענען שווארץ, מיט שטערען איז דער הימעל בעדעקט, און די זון געהט יעדען טאג גליהענד אונטער, בעלייכט דעם גאנצען וואלד און די בוימער בייגען זייערע קעפ צו די רויטאונטערגעהענדע זון. האט דאס גויעס דאס מאל זייער געבעט אבגעריכט מיט צובראכענע הערצער, און זייערע שטימען זענען געוועזען זעהר ריהרענד. אין די ווייבערישע שטימען האבען זיך טרעהרען געהערט, און די מענער־שטימען זענען געוועזען הארט, רויה, נור דאך האט זיך אין זיי א קלאגען געהערט. זיי האבען זיך נישט געהאלטען אין טאקט, נישט מיט־געזונגען, נור האבען געשריגען, רויה געשריגען די ווערטער אין די שטילע טונקעלע נאכט אריין, וואס האט ארום־געהארכט ארום דעם גאנצען, גאנצען שטח. דער וואלד איז שווארץ געוועזען און זיך איינגעהילט, געטוליעט זיך צו זיך, יעדער בוים איז געשטאנען פאר זיך, ווי אליין אין זיין סוד בעהאלטען און געמאכט דעם איינדרוק ווי א שוואך אונהילפיג קינד, וואס מען האט עס אנידער געשטעלט און ווייסט נישט ווי צו דער מאמען אהיים צו געהן. נור די קעפ אין דערהויך האבען זיך אויסגעמישט, בעהאלטען זיך אין

איינעם און פערלוירען געווארען אין די שווארצע נאכט. שטיל איז געווען ארום, נור א שטיל טיעף געריש האט זיך געהערט אין טיעפען וואלד — ווי דאס וואלט אום־געזאגט פון דעם טיעפען שרעקליכען געהיימניס וואס טהוט זיך יעצט אין וואלד אב... דאס שטילע גערויש האט געווארפען א שרעק אויף די קינדער, וואס דאס גויעם האט מיטגענומען צום צלם. די קינדער האבען ארום־געקניעט און זיך איינגעטוליעט צום צלם צו. צו ערשט האט זיך געהערט זייערע קינדער־שטימען מיט־זינגען די ליעדער, דערנאך, ווען די נאכט איז שווארץ געווארען, דאס ביסעל רויטליכקייט איז פערטרונקען, געווארען אין טיעפען וואלד, און פון וואלד האט זיך דערהערט דאס שטילע גערויש — זענען זיי שטיל געווארען, נור ענגער נאך צוגעטוליעט זיך צום קרייץ צו... זייערע ליפען האבען אין דער שטיל געברומט „טאטע אונזער"... דאס ליכט, וואס האט זיך געברענט ארום קרייץ, און די עלטערענס שטימען וואס האבען יעצט שוין נישט מעהר געזונגען נור געשריגען, הארץ־רייסענד געשריגען, קלאגענדיג זיך, קלאגענדיג זיך, האט אויף זיי אזא שרעק געווארפען, אז זיי זענען איינגעשלאפען, איינס צוגעטוליעט צום צווייטען, און מיט די הענד ארומגענומען דעם האלץ פון קרייץ. די סוהאטנישע ערד וואס האט זיך יעצט איינגענארעט, און איינגענארטשעט זיך אין די שווארצע נאכט אריין איז געלעגען אויסגעצויגען ארום דעם שווארץ־געהילטען וואלד, ארום דעם טיעף אין סוד איינגעזונקענעם וואסער און האט זיך איינגעהארכט צו די געשרייען, און האט זיך צוגעקוקט צו די ליכטלעך וועלכע לייכטען זיך פון קרייץ אהער, און צו די שווארצע שאטענס פון די פויערים וועלכע ליגען ארום דעם קרייץ, איינגעהארכט און צוגעזעהן זיך אליץ און געוואוסט אז איבער איהר זענען די געוואלדען, וואס רייסען זיך אזוי אין די נאכט אריין, און ווי א קאפריזנע, שלעכטע מאמע איז זי געלעגען, „איך וועל נישט בעסער ווערען".

נישט ווייט פון צלם, אבגערוקט פון די קינדער, אבגערוקט פון די פויערים, איז געלעגען אויף דער ערד איינגענארעט א מין בעשעפעניש וואס האט געמאכט דעם איינדרוק אין די נאכט ווי א משוגענער הונד, וואס קוקט אוים אויף וועם אנצופאלען און בייסען, אזוי האט דאס בעשעפעניש ארייגעגלאנצט אין די נאכט אריין, מיט זיינע צוויי שווארצע גלאנצענדע אויגען, וואס זענען געווען אונרוהיג, געווארפען זיך און געמיאוטשעט. עס האט געבילט, אונפערשטענדליכע געשרייען האט עס געשריגען, טהיילמאל מיט געבייזער ווי אויף די קופע מענשען געבילט, געוואלט אנפאלען אויף זיי, טהיילמאל פאר זיך אליין געשריען, בעקלאגענדיג זיך אויף עפעס... אדער איינגעטוליעט דעם קאפ צו דער ערד, און פאר דער ערד עפעס געקראגט, געזאגט, געוואלט... טהיילמאל האט עס זיך פון ארט דערהויבען, צוגעלאפען אויף אלע פיער, צום קרייץ צו, ווי געוואלט זיך אויף וועם 'ווארפען, מיאוטשענדיג עפעס, נור באלד האט עס זיך ווייטער אנידערגעלעגט פון דערווייטען, געלעגט זיך אויף אלע פיער, צוגעקוקט זיך, דעם קאפ צו דער ערד צוגעבויגען און אנגעהויבען צו קלאגען מיט אזוי א אונמענשליך קול, אז עס האט דאס הארץ געשניטען... די פויערים האבען דאס בעשעפעניש צוערשט נישט בעמערקט, דערנאך ווען דער אלטער מארטשין האט בעמערקט פון דערווייטענס זיינע גלענצענדע אויגען, האט ער א מינוט אויפגעהערט צו זינגען, ארומבויגענדיג דעם קאפ האט ער געזאגט צו אנטאן גראבאוו:

— אנטאניו, דיין אונגליק דערנעהנט זיך.

א מינוט האבען דאס גויעס אויפגעהערט צו זינגען, און געסטראשעט פון דערווייטען דאס בעשעפעניש.

— א אנטלויף, א דערווייטער זיך, דו אונגליק, און געצלם'ט זיך איינצייטיג פארן הייליגען בילד: הייליגע פריילין ערבארעם דיך.

אַנטאָן האָט גענומען אַ זייטקע פון דער ערד, און פון דער־וויַיטענס געשאָקעלט דערמיט צום בעשעפעניש:

— צו די סטאָדאָלע, צו די סטאָדאָלע, די פּאָקראַקע, די אַנטיזכנע, האָט זיך דערוויַיל געצלמ'ט, און וויַיזענדיג אויפ'ן בעשעפעניש האָט זי זיך געבעטען פאַר'ן הייליגען בילד, מיט טרעהרען אין די אויגען:

— הייליגע פריַילין, ערבאַרעם דיך, און טריַיב פון איהם אַרויס דעם שלעכטען גייַסט, און נעם איהם צו דיר אין הימעל אַריַין; בעשיץ איהם אונטער דיַינע ליַיכטענדע פליגעל, הייליגע, הייליגע פריַילין כריסטוס העך!

דאָס בעשעפעניש איז אַליין געלעגען אויף איין אָרט, און צוגעהאָרכט זיך ווי דאָס גויעס שריַיט אויף איהם. די קינדער האָבען זיך אויף איין מינוט אויף־געהאַפּט, דערזעהן די גלענצענדע אויגען, געשראָקען זיך, און נעהנטער זיך צוגעטוליעט צו די עלטערן.

— דאָס האָט דיך דער טיַיוועל אַהער געשיקט, אַז דו זאָלסט אונז אין אונזער בעטען שטערען — האָט אַ גוי זיך אָנגערופען פון דער חברה.

באַלד האָט זיך אַנטאָן גענעהנטערט צו דעם בעשעפעניש, יאָגענדיג איהם מיט די צוויַיג, און דאָס בעשעפעניש האָט זיך אויפגעהאַפּט, אַנטלאָפען און פערלוירען געוואָרען אין די טונקעלע נאַכט אַריַין.

באַלד דערויף האָבען די פּויערים זייער תפלה געענדיגט, איבערגעלאָזט דעם כריסטוס אויפ'ן צלם מיט דעם ליכטעל וואָס האָט געברענט פאַר איהם אין מיטען דער נאַכט און זענען זיך ווי שאָטען צוגאַנגען.

אַנטאָן מיט די אַנטאָניא זענען אַהיים געקומען אין זייער שטיבעל אַריַין, האָבען געוואָרפען אַ בליק אויף די קוה מיט'ן קאַלב

וואָס זענען געשטאַנען אין הויז און זייערע פּיסקער אין שטיבעל דורכ'ן לייטער'ל אַריינגעשטעקט. אַנטאָן איז אַרויסגעגאַנגען די לאָדען צומאַכען, די אַנטאָנע האָט פון אינעווייניג דאָס אייזענדעל אַריינגעשטעקט, דאָס שטיקעל קיהן האָט זיך אויפ'ן אויווען געברענט. אַנטאָן איז אַריינגעקומען, און אָנגעהויבען זיך אויסטהון, האָט די אַנטאָנע געפרעגט דעם מאַן:

— עס ליגט הינטער דער שוועל?

— עס ליגט — האָט אַנטאָן אָבגעענטפערט.

די אַנטאָנע האָט אַ שטיק ברויט אָבגעשניטען פון דעם שוואַרץ ראַזעוואַנע לעמעל, אַ שפּאַלט פון די טהיר אויפגעעפענט, און הויז אַרויסגעוואָרפען.

— נאַ, האָסט דו, מיין אונגליק.

דאָס בעשעפעניש וואָס איז הינטער די טהיר געלעגען, האָט דאָס שטיק ברויט געחאַפּט. די אַנטאַניע האָט דאָס קיהנדעל פער־לאָשען און זיך אין בעט צום מאַן געלעגט שלאָפען.

דאָס בעשעפעניש, וואָס איז יעצט געלעגען אויף די שוועל פון הויז פון אַנטאָנס חאַלופּע אין וועלכע עס האָט זיך געפונען זיין קוה מיט'ן קאַלב, און קרישענדיג דאָס האַרטע שטיק ברויט האָט עס זיך איינגעהילט אין די גרויסע ויעסט וואָס האָט געטראָגען און געבלישטשעט מיט די צוויי גרויסע שוואַרצע אויגען — האָט געקעהרט צו אַנטאָניען מיט די אַנטאָניכע.

די סוחאָטניטשע ערד פלעגט פון צייט צו צייט אַרויסוואַרפען פון זיך ווילדע מיני בעשעפענישען, קאַליקעס און אונגעוועהנליכע בעלי מומים, סיי ביי מענשען, סיי ביי פיה. וואָס האָבען געהאַט פערשידענע מאָדנע פאָרמען. עס פלעגען געבוירען ווערען טהייל־מאָל פון אַ קוה, קעלבער מיט געשטאַלטען פון פערשידענע בהמות.

אדער פון די ערד פלעגען ארויסוואקסען פרוכטען, עהנליכע צו מענשליכע פארמען, קארטאפלען אין געשטאלט פון קליינע פערדלעך, קעלבער, ווי לאנגע אויסגעצויגענע טאפאלען, מענשליכע קינדער מיט הינדטישע פני׳מער, אדער אין געשטאלט פון קעלבער. וואס פלעגען קריכען אויף אלע פיער, און פלעגען בילען ווי הינד, מיאוטשען ווי קעטץ, און האבען די איינגעשאפטען פון טהירען. דאס גויעס האט געגלויבט ביים געבוירען ווערען אזא מין בעשעפעניש אז דאס איז פון שטן, און דאס איז די גאנצע סיבה פון זייער ארעמקייט, טרוקענקייט און פערשידענע קרענק. דאס פיה אין די אונגליקליכע געשטאלטען פלעגען זיי באלד אונטערברענגען, אין וואסער פערטרינקען, אין די ערד איינגעגראבען, אדער טהיילמאל עס אין וואלד אריינפיהרען, און ביי א געוויסע צערעמאניע אין פייער עס פערברענען. די מענשליכע בעשעפענישען אין אזעלכע געשטאלטען, ווען עס פלעגט זיך טהיילמאל וויזען, האבען זיי געלאזט אויסהונגערן ביז עס פלעגט אליין פון זיך שטארבען, דערנאך האבען זיי דאס ערגעץ וואו אין די ערד איינגעגראבען, וואו קיין מענשענס פיס טרעטען נישט.

די אנטאניע האט פאר א פאר יאהר צוריק געבוירען אזא מין בעשעפעניש, א קינד אין געשטאלט פון א הינדעל. עס איז געווען אין גאנצען מיט האר בעוואקסען, קליינע שווארצע אויגען וועלכע זענען טיעף אין פלייש געזעסען, לאנגע אראבגעהאנגענע אויערן, שטום איז עס געווען, און פלעגט ארויסלאזען פון זיך קולות עהנליך צו הינדטישע בילען. אין די ווינקלען פלעגט עס קריכען, ליגען אויף אלע פיער און קוקען ווילד און אונהיימליך ערגעץ וואו מיט די אויגען.

דאס גויעס האבען געגלויבט, אז דאס בעשעפעניש איז געקומען פון שטן. און אזוי לאנג ווי דאס לעבט איז עס נור דא שלעכט צו מאכען, אלע אונגליקען וואס פלעגען פאסירען אין דארף

האָט מען עס אָנגעלעגט אויף דעם בעשעפעניש. האָט מען עס געטראָפען אופ'ן וועג האָט מען דאָס אָנגענומען פאַר אַ שלעכטען צײכען. אַז עס פלעגט זיך ווײַזען בײַ אַ געבעט, איז געווען אַ צײכען דער שטן האָט זיך אַרײַנגעמישט. אין דאָרף האָט מען עס געוואָלט אונטערברענגען, אויסהונגערן, די עלטערן האָבען עס פון קלײנערהײט אָן פון שטוב ערווײַטערט, און עס פלעגט זיך אין דאָרף אַרומוואַלגערן, נור וואָס דאָס גויעס האָבען נישט געטהון דאָס בעשעפעניש אונטערצוברענגען, האָט עס זיך דאָך ערהאַלטען, אין דאָרף אַרומגעלאָפען, געפרעסען אַלץ וואָס האָט געפונען; דורך די אָפענע פענסטער, דורך די אָפענע טהירען אין די שטובען זיך אַרײַנגעחאַפט, אַראָבגעשלעפט אַלץ וואָס האָט געפונען אויף די טישען אין די שיסלען, און דערנעהרען זיך פון וואָס עס האָט געקענט. אָבלאַוועס פלעגט מען מאַכען אויף דעם בעשעפעניש, פעריאָגען עס אין וואַלד אַרײַן, נור עס האָט נישט געהאָלפען קײן שום זאַך, אַזוי ווי אויף להכעיס די גוים האָט דאָס דער שטן גענומען אין זײַן שוטץ אַרײַן, בעשערט עס יעדען טאָג און טאָג זײַן ביסעל בידנע חיונה! פון וואָס עס האָט זיך געדאַרפט צו דערנעהרען און דערהאַלטען זײַן אונגליק לעבען, צו שאָדען די מענשען אין דעם דאָרף, און צום שאַנד פון זײַן מוטער, וואָס דער שטן האָט זיך דערנעהנט צו איהר, און פון זיך אַזאַ בעשעפעניש אַרויסגעגעבען...

בײַ טאָג האָט עס זיך אין דאָרף אויפגעהאַלטען, הינטער יעדע טהיר געשטאַטעוועט, אויף די קינדער אָנגעפאַלען, פעריאָגט זײ און דאָס ברויט זײ אַוועקגענומען. און קוים האָט עס עפּעס דערחאַפט פלעגט עס זיך בעהאַלטען הינטער אַ טרעפּ, הינטער אַ שטאַל און אויפפרעסען דאָס וואָס עס האָט דערטאַפּט. קוים אָבער איז די נאַכט צוגעפאַלען, פלעגט עס פאַר געוואָנהײַט אָנקומען פאַרן טויער פון זײַן מוטער'ס שטיבעל, זיך דרעהען אַהין און דרעהען זיך אַהער און ווי אַ הונד, וואָס מען לאָזט איהם נישט אין שטוב אַרײַן אין

א רעגען, האט עס הינטער די טהיר געביללט, געמיאוטשעט, ביז דער פאטער פלעגט ארויסגעהן דעם לאדען צומאכען, האט ער עס אריינגעלאזט אין הויז אריין וואו דאס קיה איז געשטאנען. די מוטער פלעגט דאן א שטיק ברויט, א טעלער מיט איבערגעבליבען עסען הינטער די טהיר ארויסשטעלען, און די טהיר פערמאכען נאך זיך.

די מוטער וועלכע האט געהאט נאך קינדער, און האט בעדארפט אין איינעם מיט די קיה, אין אקער זיך איינשפאנען, און די צוויי מארגעס ערד, וואס איהר מאן האט געהאט, צו בעארבייטען, האט נישט קיין צייט געהאט צו זארגען, אדער צו דענקען פון דעם בעשעפעניש. אז זי פלעגט איהם זעהן, אדער מען האט איהר עפעס דערצעהלט פון איהם, פלעגט זי די הענד פערשפרייטען פאר די היילינע מאריע, און בעטען אז גאט זאל זיך אויף איהם מרחם זיין, ארויסטרייבען פון איהם דעם גייסט און צונעהמען איהם צו זיך. נור אין די ווינטערדיגע נעכט, ווען דאס בעשעפעניש איז געלעגען אין הויז, דער פראסט איז אין דרויסען גרויס געוועזען, פלעגט זי אין דער שטיל ביינאכט זיך אויפהויבען, ווען דער מאן איז שוין געשלאפען, די טהיר אויפעפענען און דאס בעשעפעניש אין שטוב אריינלאזען, צווארפען איהם א לאכמאנע, אז ער זאל זיך צודעקען, א שטיק ברויט איהם צווארפען, אז קיינער זעהט נישט, אדער א טעלער עסען. און ווען עס איז געוועזען דער בויך־טיפוס אין דארף, קליינע קינדער זענען פיעל געשטארבען, די גוים האבען געזאגט אז עס איז פון איהם, מעשי־שטן, און האבען איהם דורכ־אוים געוואלט סמ'ן, האבען פאר איהם א קוכען אפגעבאקען מיט סם און איהם אונטערגעווארפען אז ער זאל עס אויפפרעסען, — איז זי געשטאנען א גאנצען טאג, א גאנצע נאכט, דאס בעשעפעניש מיט א שטעקען אפגעהיט, און פון דעם ארט וואו דער קוכען איז געלעגען איהם אוועקגעיאגט, ביז עס איז געקומען דער דארפ'ס־

סטראזניק, מיט'ן סאלטים, און האבען דעם קובען צוגענומען, און דאס בעשעפעניש אויף א פאר טעג אין די וואך איינגעשלאסען ביז דאס גויעס האט זיך בערוהיגט...

דער פאטער האט אויך וועגען דאס בעשעפעניש וועניג געקלעהרט, האט מיט זיין פערדעל א גאנצען טאג האלץ געפיהרט פון וואלד צו די זעג; ער האט געוואלט עס זאל שטארבען, נור עס זאל אליין פון זיך שטארבען. טויטען עס, ווי די פויערים האבען געוואלט, האט ער נישט געקענט איבערטראגען, דאך, ווען דאס גויעס, ביים טיפוס־קרענק, האבען איהם סמ'ן געוואלט, האט ער זיך בעהאלטען אין וואלד, נישט געוואלט אהיים געהן, און געשריגען, אז עס איז איהם אלץ איינס, נור ווען ער האט זיך אנגעשכורט, מיט די פויערים אין שענק געקריגט, און האבען איהם פארגעווארפען מיט'ן בעשעפעניש: — „דיין ווייב איז מיט'ן שטן געשלאפען! חאוועסט א בענקארט פון שטן אויף" — פלעגט ער אהיים קומען, דאס ווייב ביי די האר חאפען, און שלאגען מיט די פויסטען אין קאפ אריין:

— דו פערשאלטענע! טייוואלים געווינסט דו, צום שאנד פאר די מענשען.

זי פלעגט זיך ארויסרייסען פון איהם, בעהאלטען זיך ביי א שכנ'טע, דער גוי איז אויף דער ערד געפאלען, אויסגעשלאפען זיך, אויסגעניכטערט, דערנאך האט ער ווידער פערגעסען אין בעשעפעניש.

צו מארגענס אין דער פריה האט זיך אנטאן אויפגעהויבען, האט פון הויז ארויסגעפיהרט זיין פערדעל, (דאס בעשעפעניש איז שוין נישט געווען), איינגעשפאנט צום וואגען און ווי זיין געוואנהייט געפאהרען אין וואלד אריין, פיהרען די אבגעהאקטע בוימער צו די

זעג. עס איז געווען אַ שעהנער פריה־מאָרגען, די יונגע זון האָט געוואַרעמט דעם וואַלד פון דעם קאַלטען אָבענד, און געטריקענט די בלעטלעך. דער פויער — ווי זיין זאַק וואָס ער האָט געהאַט אויף זיך — האָט גאָר נישט געקלעהרט, גאָר נישט געוואוסט, נור געטהון זיין אַרבייט. פלוצים, אַזוי ווי ער איז טיעפער אַריינגעפאָהרען אין וואַלד, האָט ער דערזעהן אייניגע גרויסע וועגען־הייזלעך פון אַ צירק־קאָמעדיאַנטען שטעהען אין מיטען וואַלד, אַ פייער'ל ברענט זיך, אַ רויך געהט, און עס הערט זיך אַ קול פון האַקען האָלץ. אַז ער איז נעהנטער צוגעקומען האָט ער דערזעהן, ווי די שעפער־שקצים'לעך האָבען נייגיריג אַרומגערינגעלט איינס פון די הייזער־וועגעלעך, פון וועלכען עס האָט דורך אַ קראַטקע אַרויסגעקוקט פערשידענע חיות: אַ לייב האָט זיך געדרעהט אַרויף און אַראָב אונרוהיג, מאַלפעלעך האָבען אין אַ קלאַטקע אויף אַ לייטער'ל אַרומגעשפרונגען און אַמוזירט זיך מיט די שעפער־יונגלעך וועלכע האָבען זיי שטיקער צוקער און עסענוואַרג צוגעוואָרפען. אַ מענש, אין אַ קאַרטאָן אָנגעטהון, מיט אַרויפגערוקטע אַרבעל און מיט פאַרב־אויסגעשטאָכענע הענד און אַרינגעלע אין אויער האָט די חיות פלייש דערלאַנגט דורך די קראַטעס און צוגעוואָרפען זיי אַזעלכע מאָדנע ווילדע ווערטער, וואָס נור די חיות האָבען עס פערשטאַנען. צוערשט האָט דאָס פויער'ל געוואָלט דורכפאָהרען, עס איז שוין שפעט, ער איז אָבער נייגיריג געווען צו זעהן די חיות, האָט ער אָבגעשטעלט די פוהר, און אַ מינוט זיך אויך צוגעקוקט — צו די בעשעפענישען, געקוקט און געשוויגען און געטראַכט זיך: „וואָס פאַרע ווילדע בעשעפענישען דאָס זענען!"

ער איז נייגיריג געווען צו וויסען פון וואָס פאַר אַ מין דאָס איז — צו פרעגען האָט ער נישט קיינעם געהאַט, האָט ער זיך נאָך אַ פאָר מינוט צוגעקוקט, נייגיריג, מיט אַ געוויסע שרעק, באַלד אָבער אינסטינקטיוו האָט ער געגעבען אַ פּיטש צום פערד'ל,

אַ שמיִטץ מיט'ן בײַטשעל „וויאָ" — און איז ווײַטער געפֿאָהרען זײַן וועג.

— קריסטען ווּדאי ניִשט — האָט ער זיך געטראַכט.

— מיט מאַלפּעס טרײַבט זיך דאָס אַרום, צום טײַוועל מוז דאָס דיִענען.

— און דאָס בלאָנדזשעט אַרום איבער די וועלט, דאָ אַהער געקומען זיך צו שלעפּען, מענשען שלעכטס צו טהון...

— וועט שוין וועם דאַרפען, אַ עולה אַרויסקומען, — טראַכט ער זיך ווײַטער — אַז דאָס ווײַזט זיך נור. בחנם ווײַזט זיך דאָס ניִשט.

— מען האָט עס געדאַרפט מיט שטעקענס צו פערטרײַבען פון דאַנען; שדים ווײַסען וועך דאָס איז — אַזוי קלעהרענדיג איז ער צוגעפֿאָהרען צו די גוים וועלכע האָבען שוין געוואַרט אויף איהם, דעם אָבגעהאַקטען בוים און דעם פערדעל איינצושפּאַנען — צום זעג צוצופֿיהרען.

ער האָט זיִי געוואָלט דערצעהלען וועגען די מענשען וואָס וועגען אין וואַלד — נור עפּעס ווי מורא'האָבענדיג, אַז מען זאָל איהם ניִשט זײַן „חרפּה" פֿאַרוואַרפען האָט ער געוואַרט ביז די גוים וועלען דערפון אָנהויבען צו רעדען.

נאָך דעם מיטאָג־עסען, ווען דאָס גויעס האָבען זיך אַניִדער־געזעצט הינטער די בוימער מיט די טעפּ אין די ריִיען, האָט דער אַלטער וואָיטעק זיך אָנגערופען:

— באַ! דען דאָס איז פון שטן געשיִקט — אונז. נור קאַליע צו מאַכען. — דען דאָס האָט ניִשט קיין רוהיגע נשמות, און אַזוי ווי דער ווינד וואַנדעלט עס פון לאַנד אין לאַנד, און וואו עס קומט טהוט עס שלעכטס די מענשען.

— און די מאַלפּעס מיינט איהר זענען ריכטיגע מאַלפּעס ? — דערצעהלט אַ דריטער — אָדער די מייזלעך וואָס זיי האָבען אין די קעסטלעך, עס איז דאָך בעוואוסט אַז דאָס זענען אַלץ פערשאָלטענע נשמות — וואָס זיי נעמען אויף אויף זייער וועג, אָדער וואָס טשעפּעט זיך צו און זיי פיהרען עס צום טייוועל אַהין.

— פערטרייבען דאַרף מען דאָס ! מיט שטעקענס דאַרף מען דאָס פערטרייבען פון דאָרף — האָט זיך אַנטאָן אָנגערופען.

— אַלערערשטענס דאַרף מען דעם שטן וואָס זיצט צווישען אונז פערטרייבען, האָט איינער פון די מחנה געזאָגט, מיינענדיג אַנטאָנס בעשעפעניש, וואָס וואַלגערט זיך אין דאָרף אַרום.

אַ מינוט איז דאָס גויעס שטיל-געשוויגען, נור דאָרט הינטער אַ בוים האָט אין דער שטיל געקיכערט... אַנטאָן איז בלייך געוואָרען, האָט געקלעהרט צו חאַפּען דעם דישעל פון זיין וואָגען און צושלאָגען, ער האָט דאָס דאָך נישט געטהון, ער האָט זיך געפוילט...

אַ מינוט איז דער שמועס אָבגעהאַקט געוואָרען, נור באַלד איז ער פיעל ערנסטער געוואָרען, דען מאַטשיק, דער עלטסטער פון די פויערים מיט אַ אָבגעהאַקטען פוס, האָט זיך אָנגערופען:

— מיר האָבען איהם שוין לאַנג געדאַרפט צו פערטרייבען פון דאָרף, אַלדעס שלעכטס ברענגט ער אונז, און ווער ווייסט צי ער האָט זיי נישט אויך דאָ אַהער געבראַכט, די קאָמעדיאַנטען, אויב נישט איבער זיינעטוועגען זענען זיי דאָ אַהער געקומען.

— ווי ער האָט אונז נעכטען אין מיטען געבעט באַלמוטשעט ! דאָס שיקט איהם דער שטן אַהער, דער שטן אַהער.

— צו סמ'ן האָט מען איהם געדאַרפט נור דעגסטמאָל, אויף

גאָר ניִשט צו קוקען — נור סמ'ן, — האָבען שוין אייניִגע הויך געשריִגען.

— ווער האָט דען אייך ניִשט געלאָזט — האָט איהר בעדאַרפט מיִט אייגענע הענד — ווילט איהר, אַז די ווינד זאָל דערנאָך אויף מיין האַלז ליִעגען — וויל איך ניִשט — האָט אַנטאָן זיך אָנגערופען.

די אַנטוואָרט פון פּאַטער האָט איינגעשטיִלט די פּויערים, וויבער געמאַכט זיי — האָבען זיי אויפגעהערט צו רעדען דערפון, און אַ גאַנצען טאָג, ביי דער אַרבייט שוין איין וואָרט ניִשט געלאָזט פאַלען דערפון.

ווען אַנטאָן איז פאַר נאַכט אַהיים געפאָהרען, האָט ער געוואָלט אויסמיידען די קאָמעדיאַנטען און פאָהרען דורך אַנ'אַנדערן וועג, זיך ניִשט בעגעגענען מיִט'ן שטן פּנים אל פּנים, נור צוקומענדיג נאָהנט האָט ער דערהערט פון דאָרט, וואו די וועגען זענען געשטאַנען, אַ גרויס ברומען און אַ געשריי, און אַ גרויסע מענגע זענען דאָרט געשטאַנען. ער איז נייגיריג געוועזן צו זעהן, וואָס דאָרט איז אַזעלכעס — האָט ער אויסגעדרעהט און צוגעפאָהרען צו זיי — אַהין קומענדיג זענען איהם שוין אייניִגע דאָרפס-יונגען פאָראויסגעלאָפען, מיִט איינעם פון די קאָמעדיאַנטען מיִט דעם ריִנגעלע אין אויער, און האָבען געשריִגען, און געוויזען אויף איהם:

— אָט איז דער פּאַטער! אָט איז דער פּאַטער!

דער קאָמעדיאַנט, אַרויסנעמענדיג אַ פּאַפּיראָס און פערדרייבערן זיך, האָט געזאָגט צו אַנטאָנען:

— לאָז אונז אָב, פּאַטער, דעם יונגעל, אין דאָרף וואַלגערט ער זיך אַרום, האָסט קיין נוטצען פון איהם, סיי ווי סיי ניִשט — זוי־זענדיג אויפ'ן יונגעל,

אַנטאָן האָט זיך ערשט יעצט אומגעקוקט און דערזעהן זיין בעשעפעניש, אָנגעטהון אין אַ קליידעל, ווי אַ צירק־הינדטעל — און מיט אַ קייטעל אויפ'ן האַלז האַלט איהם איינער פון זייערע לייט, און לערנט איהם שפּרינגען דורך אַ רייף, צום געלעכטער און פרייד פון די מענגע דאָרפס־יונגלעך און ווייבער, וואָס רינגלען אַרום דעם ספּעקטאַקעל.

— מיט אַנ'אמת, פּעטער'ל —קומט אָן אַ צווייטער פון זייערע לייט, אַ הויכער און אַ דיקער, מיט אַ גרויסען בויך און אַ גאָלדענע בראָנזועלעט אויף דער האַנד, מיט אַ שפּיטצרוט אין דער האַנד און אַנ'אָדלער אויפ'ן אויף־געדעקטען האַרץ אויסגעמאָלט. — מיט אַנ'אמת, און געלד וועסט דו אויך קריגען — אויף צוויי מאָרגעס ערד. — וואו וואָנסט דו פּעטער'ל?

— און וואָס נאָך! דו טייוועל, און איך וועל דיר דאָ וויזען. — הע, הע, דו טייוולישער בענקאַרט. — איז ער אַראָב פון די פוהר מיט די בייטש צום בעשעפעניש — וועלכעס האָט איהם דערזעהן מיט די בייטש אין האַנד — האָט זיך עס געגעבען אַ רייס אַרויס פון דעם קאָמעדיאַנט און מיט אַ ווילד בילען זיך געלאָזט אין טיפען וואַלד אַריין.

דער פויער האָט געגעבען אַ שמיץ דאָס פערדעל און בעגלייט מיט די געוואַלדען פון די שקצים איז ער אין דאָרף צוגעפאָהרען.

אַריין אין שטוב, איז ער מיט די פויסטען צו צום ווייב:

— היט דיר דיין בענקאַרט, היט דיר דיין טייוועל — דו טייוולישעס ווייב.

— אָ לאַ באָגאַ, אָ לאַ באָגאַ — האָט די גויע געשריגען.

די שקצים'לעך די קינדער זענען פונקט פון וואַלד אָנגעקומען מיט די קוה און קאַלב — האָבען דערזעהן ווי דער פאָטער

שלאָגט דער מוטער, האָבען זיי אָנגעהויבען הויך צו וויינען, און צוגעפאַלען איהם צו די קניען.

— אָ יעזאָ, אָ יעזאָ, טאַטולקאָ, טאַטולקאָ, — און די פּים איהם געקושט.

— שווייגטס בענקאַרטעס, איך וועל אייך די קעפּ שפּאַלטען — האָט ער געשריגען.

די גויע האָט זיך פון איהם אַרויסגעריסען און צו אַ שכנ'טע אַנטלאָפען.

דער ערשטער כּעס איבערגעגאַנגען — האָט ער זיך דערמאָהנט אַז דאָס פערדעל שטעהט נאָך אַיינגעשפּאַנט צום וואָגען — איז ער אַרויס, דאָס פערדעל אויסגעשפּאַנט, אין שטאַל געפיהרט, דעם וואָגען אין הויף געברענגט — איז ער הונגעריג געוואָרען, אין אויווען געזוכט, — האָט ער אַ שגצ'ל נאָך די מוטער געשיקט.

די מוטער איז געקומען, קאָלאַציע דערלאַנגט, צו די „מאָליטוואַ סיי'יאָווע" איז ער נישט געגאַנגען — האָט זיך נישט געוואָלט מיט'ם גוי'עס טרעפען נאָך די סצענע אין וואַלד, איז ער אין בעט געקראָבען שלאָפען.

דערנאָך ווען די מוטער איז אַרוים דעם לאָדען צו פערמאַכען, האָט זי שוין געטראָפען איהר „אומגליק" ליגענדיג הינטער די טהיר פון הויז און געבילדט ווי אַ הונד, אַז מען זאָל איהם אַריינלאָזען.

די נאַכט איז שוואַרץ און קאַלט געווען. עס האָט זיך געקליבען אויף רעגען, — פון דערווייטענס האָט אָבגעשאַלט דאָס געזאַנג פון די פויערים ביים צלם... דאָס „בעשעפעניש" איז געלעגען אין דעם הינדטישען קלייד, איינגענאָרעט דאָס פּנים אין דער ערד,

געציטערט פאר קעלט מיט פיס און הענד, און געביליט, געקראַצט זיך, געקלאַגט זיך... האָט אַ גרויסער רחמנות די מוטער אַרום־גענומען אויף איהר בעשעפעניש... אַ פשעטשעו איז ער דאָך איהר בלוט — וואָס איז ער שולדיג, אז דער טייוועל האָט זיך אין איהם בעזעצט — האָט זי די האַנד אויסגעשטרעקט, איהם געגלעט איבערן קאָפּ:

— דו מיין אומגליק... דו מיין וועהטאג! פאַר וואָס האָט דיך גאָט אַזוי געשטראָפט? פאַר וואָס? יעזוס ליעבער, פריילין הייליגע, ערבאַרעם דיך איבער איהם, ערבאַרעם דיך.

דאָס בעשעפעניש האָט זיך געטוליעט צו איהר און געלעקט ווי אַ הונד איהר האַנד... געביסען איהר קלייד און מיט'ן פּנים עפּעס געזוכט אין איהר... צוטוליענדיג זיך צו איהר ענגער... ענגער...

זי האָט איהם, דורך די טהיר, אין דער שטיל, אַז רעדמאַן זאָל נישט זעהן, אַ מעלער אַרויסגעשטעלט, צוגעמאַכט די טהיר נאָך זיך, און פאַר'ן הייליגען בילד זיך געוואָרפען איהר נאַכט־געבעט זאָגען:

— הייליגע פריילין, ערבאַרעם דיך איבער איהם, נעם איהם צו דיר אין הימעל אַרויף... הייליגע פריילין, כריסטוס ליעבער.

— קריך אין בעט אַריין — אַלטע, האָט דער פויער האַלב פון שלאָף געזאָגט.

זי האָט זיך אויסגעטהון, אין בעט געקראָכען.

דער פויער האָט אַ גאַנצע נאַכט נישט געקענט שלאָפען

געוואָרפען זיך — געדרעהט, און יעדעס מאָל דאָס ווייב געוועקט...

— דו שלאָפסט?

— איך שלאָף... און האָט זיך פערדרעהט אויף דער צווייטער זייט.

ער האָט געקלערט, וועגען דעם וואָס דער דיקער האָט איהם אין וואַלד געזאָגט —

— געלד פאַר צוויי מאָרגעס ערד...

— איך וועל דאָך דעם טייוועל קיין קינד נישט פערקויפען, און ווי עס זאָל נישט דאָרט זיין, פון מיר איז עס דאָך דאָס, — האָט זיך דער פויער געטראַכט און צו דער וואַנד אויסגעדרעהט שלאָפען.

געשלאָפען איז ער דאָך נישט. ער האָט די אויגען צוגעמאַכט, און עס האָט זיך איהם פאָרגעשטעלט דאָס בילד אין וואַלד, ווי דער צירק-מענש האַלט דאָס בעשעפעניש אויף אַ קייטעל אָנגעבונדען, און לערנט עס שפּרינגען דורך אַ רייף, צושלאָגענדיג פון אונטען מיט די שפּיטצרוט וואָס ער האָט אין די האַנד.

— און פון שטן איז דאָס געשיקט — געוויס פון שטן, דאָס האָט ער זיי אהער געבראַכט, דאַ אַהער — האָט ער זיך געטראַכט, ערמאַהנענדיג וואָס דאָס גייעס האָבען געזאָגט אין וואַלד.

איינציייטיג אָבער ווי ער האָט זיך דאָס געטראַכט, איז איהם איין מינוט פון קאָפּ נישט אַרויס, דאָס וואָס דער „דיקער" האָט איהם געזאָגט — און געלד פאַר צוויי מאָרגעס. — ער האָט איין מינוט געגעבען אַ טראַכט, וועגען דאָס שטיק ערד וואָס ליעגט ביי איהם אין שכנות אויפ'ן בערגעל, דאָרט קומט דער זאַמד נישט אַרויף — בעסער ווי זיינע — נור מאַטשיק האָט דריי מאָר-

געס. צוויי וועט ער נישט פערקויפען — אין איינעם מיט זיינע פיער וואלט ער אַ זיבען מאָרגעס געהאַט, אַריינגעחאַפּט אויך אין וואלד אַריין.

— אַ, דו זינדיגער, דו זינדיגער — פערקויף נישט די נשמה — פערקויף נישט — ווייסט דאָך עס איז פאר דעם טייוועל —

נור טראַכטען מעג ער זיך.

האָט ער זיך אַרונטערגערוקט הינטער די לאַכמאַנע, בע־האַלטען דעם קאָפּ אונטער די קאָלדערע, אַזוי ווי ער האָט מורא געהאַט פאר די שווארצע שטוב, אַז עס זאָל קיינער נישט הערען זיינע געדאַנקען, און דאָרט זיך פאָרגעשטעלט דאָס בילד אין גאַנצען צו קויפען דעם באַרג, אַ, אויף דריי וועט ער אויך געבען. דאָס „אונגליק" וועלען זיי מיטנעמען מיט זיך, עס וועט שוין קיינער נישט האָבען מעהר אויסצוזידלען, אַזוי ווי היינט אין דאָרף — דאָס „אונגליק" איז נישטאָ און ערד האָסט דו נאָך דערפאַר, און אַזוי ווי אַזוי וואָלט גלייבער געווען עס וואָלט געשטאָרבען.

און ווי ער האָט זיך דאָס געטראַכט. האָבען אַלץ די ליפּען געקלאַפּט, אוי אוי מעשי־שטן מעשי־שטן, פריילין הייליגע, יעזוס ליבער העלף מיר — זיי רחמנות'דיג — זיי רחמנות'דיג.

עס איז איהם היים געוואָרען, ער האָט פון זיך די קאָלדערע אַראָבגעוואָרפען, דערזעהן פלוצלונג דאָס לעמפּעל וואָס האָט זיך געברענט פאר'ן הייליגען בילד — און אַ שטאָך האָט איהם געטהון אין האַרצען.

— דו טראַכסט דיר, — און גאָט ווייסט אַלעס, אוי דו זינדיגע נשמה — דער טייוועל נעמט דיך גוט אין די האַנד אַריין.

און דאָך האָט ער איינציייטיג, דאָס ווייב געוועקט:

— אלטע, אלטע, הער נור.

— ע, וואס לאזט דו היינט נישט שלאפען — ביזט דו קראנק? דער בויך טהוט דיר וועה?

— מען וויל דיר דאס „אונגליק" אבקויפען, אויף צוויי מארגעס ערד ווילען זיי געבען.

געוואלט האט ער זאגען, דער „טייוועל" וויל דיר דאס קינד אבקויפען.

— ע, רעד נישט קיין נארישקייטען, לאז שלאפען.

— אז זיי ווילען — בא זיי ווילען — האט דער גוי נאך צוגעברומט.

שלאפען האט ער נישט געקענט, עס איז איהם היים געוועזען — און דאס ליכטעל פאר'ן הייליגען בילד האט איהם עפעס געשטערט, — האט ער זיך אנגעטהון, דען פון שפאלט פון לאדען האט זיך שוין געלויכטען.

— וואס איז דיר דאס היינט? — פאר וואס טהוסט דו דיך אן — פרעגט איהם די אלטע פון שלאף ארויס.

— עס דאכט זיך מיר, אז עס ריהרט וועד זארט ביי די בהמות.

— ע, דיר דרעהט זיך היינט אין קאפ.

דער גוי האט גאר נישט אבגעענטפערט.

נאך א קליין שטילשווייגען, האט זיך די פויערטע אנגערופען, ווי זי וואלט זיך אן עפעס דערמאהנט:

— וואס האסט דו דאס פריהער געזאגט, אז זיי ווילען קויפען. וואס ווילען זיי קויפען?

— אָ, דאָס אונגליק — דײַן בעשעפעניש װילען זײ קױפען — װילען זײ קױפען, האָט דער פױער געזאָגט בײז, נישט װיסענדיג פאַר װאָס ער איז בײז...

— איך װעל דיר דאָ געבען אַ קױפען. איך װעל באַלד לױפען צום גלח, — דעם סטראַזניק װעל איך דערצעהלען.

— אַ שװײַג — װאָרעם שװײַג, איך בין אַזאַ קריסט װי יעדער אײנער — און דו װעסט עפּעס רעדען — װעל איך דיר די צײַהן אױסהאַקען.

די גױע האָט שױן געשװיגען.

אין אַ פּאָר מינוט אַרום איז דער גוי אַזױ בײז געװאָרען אַז ער האָט געװאָלט נעמען אַ האַק און איהר דעם קאָפּ אָבהאַקען, אַזאַ כעס האָט איהם אַרומגענומען.

— טײַװואַלעם געװינסט דו, מיט'ן טײַװעל שלאָפסט דו — אַ זאָל דיר — און איז אַרױס — צוהאַקענדיג די טהיר נאָך זיך.

די גױע האָט דאָס פּנים אין קישען אײַנגעגראָבען, און געהליפּעט: פּאַני באָזשע, פּאַני באָזשע!

אױף די שװעל אין הױז האָט ער אָנגעטרעטען אױף עפּעס װײכ'ס, פון װעלכען ער איז מיט שרעק פלינק צוריקגע־שפּרונגען. עס איז געװען דאָס בעשעפעניש, אין הינדטישען העמדעל, װעלכעס אײַנגענאַרעט דעם קאָפּ אין זיך איז גע־לעגען און געשלאָפען, ער האָט אױפגעעפענט די טהיר פון הױז און בײַ די שײַן פון ערשט אײַנגעבראָכענעם טאָג, האָט ער בע־טראַכט דאָס בעשעפעניש.

דאָס האַרץ האָט איהם עפּעס געזאָגט, אַז ער זאָל צוגעהן נעהנטער, ער האָט נישט געוואָלט, איז אַרויס אויף דער גאַס, גע־טראַכט זיך, איך וועל אַליין געהן צום גלח.

איינשפּאַנענדיג דאָס פערדעל האָט ער געגעבען אַ וואָרף אַ בליק אויף מאַטשיקס נחלה וואָס ליעגט מיט איהם אין שכנות אויפ'ן בערגעל — אין פריהען מאָרגען־גרוי איז די ערד אויפ'ן בערגעל געווען גרינער ווי אין די גאַנצער אומגעגענד — אַ ראָסע־וואָלקען איז איבער איהר געלעגען.

נישט צו קומען צו קיין פריבונג, איז ער געפאָהרען אין אַנ' אַנדערן וועג אין וואַלד אַריין כדי זיך נישט צו בעגעגענען מיט די „קאָמעדיאַנטען".

די אַנטאָניע האָט זיך אויפגעהויבען באַלה נאָכ'ן מאַנס אַרויס־געהן, אַרוים אין הויז, גענומען דאָס בעשעפעניש, צוגעפיהרט איהם צום שטרוי־בוידעם, איהם אַריינגעלאָזט און פערשלאָסען די טהיר נאָך איהם — פאַר די טהיר זיך געשטעלט, ווי עפּעס געוואָלט וועם אָבוואַרטען — ברייט געווען מלחמה צו האַלטען מיט דעם וואָס וועט קומען איהר דאָס בעשעפעניש אַוועקנעמען — האָט דעם שנגץ אַ טעלער מיט אַ שטיק ברויט אַרויפגעטראָגען, איהם אַוועק־געשטעלט, בעהאַלטענערהייט, עס זאָל קיינער נישט בעמערקען ווי זי האָט דאָס בעשעפעניש בעהאַלטען, און ערשט דאַן ווען זי האָט דאָס שליסעלע פון שלאָס, הינטער וועלכען דער שנגץ איז געווען בעוואַרנט, אויף איהר האַרץ געפיהלט, האָט זי זיך גענומען צו איהר טעגליכע אַרבייט.

אַ שכנ'טע איז אַריינגעקומען. האָט זיך אַ שופעל, דאָס ברויט אַרויסנעמען, געוואָלט באָרגען, און שוין ביי די טהיר האָט זי זיך אָנגערופען:

— אַ היט אייער אונגליק, היט איהם גוט — דען נישט־גוטע זענען געקומען נאָך איהם — מען הערט זיי פון וואלד — האָט די גויע געזאָגט.

— אַ וואָס האָב איך איהם דאָרט צו היטען. אז גאָט וועט וועלען וועט ער זיין געהיטען — זאָגט די אנטאָניע טהוענדיג איהר אַרבייט, און פיהלענדיג דאָס שליסעלע אויפ'ן האַרץ.

— וואָרום דאָס זענען אַזעלכע מענשען — וואָס זענען פון טײַוועל געשיקט נאָך איהם, אַ סך האָבען זיי שוין מיט זיך.

די אַנטאָניע האָט זיך גאָר נישט אָנגערופען נור פעסטער צוגעדריקט דעם שליסעל צו איהר ברוסט, ווי זי וואָלט איהר קינד בעהאַלטען.

אַז די גויע האָט געזעהן אַז יענע שווייגט — איז זי אַרום־געגאַנגען.

דערווײַל האָט זיך איבערן דאָרף דער קלאַנג פערשפרייט, אַז נישט־גוטע זענען געקומען, געשיקט פון טײַוועל, צוצונעמען אַנטאָנ'ם בעשעפעניש. עס האָט אָנגעהויבען אַרום־צוגעהן איבערן דאָרף פערשיעדענע לעגענדען און איין פויערטע האָט די צווייטע גע־שראָקען מיט די ווילדעסטע זאַכען. מען האָט אָנגעהויבען צו דערצעהלען וועגען טײַוועל־מעשים — וואָס זיי, די קאָמעדיאַנטען טהוען אין דאָרף, פאַרע מעשים מיט די חיות און מאַלפעס אָב. די פויערטעס האָבען זייערע קינדער בעהאַלטען, הונדערט מאָל אין טאָג זיך געצלמ'ט און נישט געלאָזט קיינעם פון זייעריגע געהן אין וואַלד אַרײַן — ווײַזען זיך — אָדער זעהן זיך מיט'ן שטן וואָס איז דאָרט.

און דערווײַל האָט זיך עפּעס טאַקי איבערן דאָרף געוויזען

פערשידענע מיני קאליקעס, אלטע לייט מיט לירעס האבען דאס דארף ארורך געצויגען, מכשפות האבען זיך געזעהן, ווי זיי האבען דורך די פענסטער אריינגעקוקט . . . אזעלכע גויעס, בלינד אויף איין אויג, האבען זיך אין דארף געוויזען — האבען זיך אין די הייזער געפרעגט,, ווער עס האט מיי צו פערטרייבען, — וואנצען אויס־צוראטען — אין דעם אלעם האבען די גויעס געזעהן צייכענס פון שטן, אז ער איז געקומען נאך ס'זייניגע.

— אז ער איז געקומען דערנאך איז פערפאלען, מוז מען עס דעם שטן ארויסגעבען, אז נישט וועט ער דאס גאנצע דארף מזיק'ן — האבען דאס גויעס געזאגט.

די אנטאניע אבער האט זיך פארגעברייט מלחמה צו האלטען מיט'ן שטן מיט אלע כוחות. זי האט אויף די טהיר פון היי־בוידעם א צלם אויפגעקריצט מיט א שטיקעל קרייט אז דער שטן זאל קיין שליטה נישט האבען, — אליין האט זי עפעס געפיהלט, אז עס טהוט זיך עפעס אויפ'ן דארף . . . מען ברייט זיך אן אויף איהר. דען אנ'אנדערע שבנ'טע, איז ווידער אריינגעקומען, און האט איהר געזאגט:

— און איהר זענט דא, — און איהר ווייסט נישט וואס די פויערים זאגען — און דא איז דאך דער טייוועל געקומען נאך דיין אונגליק.

די גויע האט געשוויגען.

— אוי עס איז פערפאלען, אוי עס איז פערפאלען, מיט'ן טייוועל וועסט דו גאר נישט מאכען.

די גויע האט ווידער געשוויגען און געטהון איהר ארבייט רויט־טויט ווערענדיג.

— און דאס גויעס איז אין קארטשמע געגאנגען אויף א נארארע . . . דען מען דארף איהם ארויסגעבען פון דארף.

— און איך וועל זיי דעם יונג נישט ארויסגעבען — און וואס וועט זיין — וועט זיין — האט די גויע געזאגט . . .

— אוי שפאר דיך נישט איין, אוי שפאר דיך נישט איין — ווארום מיט'ן טייוועל וועסט דו גאר נישט מאכען.

— און איהר געהט און צוברעכט הענד און פיס — האט זי געזאגט — דען איך וועל אייך דא געבען מיט די לאפעטע — האט זי אויפגעהויבען די לאפעטע אז די שכנ'טע איז ארויס געלאפען, און די אנטאניע האט צוגעמאכט די טהיר נאך איהר.

פשא יוכא! — זי האט געטראכט צו חאפען דאס טוך און לויפען צום גלח, אדער נאכ'ן מאן. אבער זי האט זיך דער-מאהנט, אז זי לאזט איבער דאס בעשעפעניש אליין, האט זי אנגעגרייט דעם רידעל און געווארט אויף וועם.

דאס גייעס וואס איז איבערגעבליבען אין דארף, נישט געווען אויף די ארבייט, נישט אין פעלד נישט אין וואלד — האבען זיך צוזאמענגעקליבען אויפ'ן בריקעל און האבען גערעדט, און האבען געראדזשעט:

— און מען דארף אהין געהן — דאס בעשעפעניש מיט'ס געוואלד ארויסנעמען און זיי ארויסגעבען, זאלען זיי געהן פון דאנען, זאלען זיי געהן פון דאנען.

— א פייער וועט ער שיקען, אוי א פייער וועט ער שיקען. און יעדעס מאל זענען איינינע פון זיי דורך איהר שטיבעל אדורך געגאנגען — געוואלט חאפען א בליק וואו דאס „בעשעפעניש" געפינט זיך. זיי האבען געזעהן די אנטאניע מיט צופלאמטע אויגען, צו-פלאשעטע האר און רויטע צוקאכטע באקען האט זיך מיט דעם רידעל ווי א טיראן פאר איהר שטיבעל געדרעהט, ברייט געווען ארויפצופאלען אויף די וואס וועלען קומען איהר קינד אוועקנעמען

און מיט די נעגעל ווי אַ חיה אויף זיי זיך וואַרפען, איהר אייגען געבוירענעם מיט דעם גאַנצען לייב און לעבען ראַטעווען — האָבען זיי מורא געהאַט, אָבגעלעגט די זאַך ביז פאַר־נאַכט, ווען דאָס גאַנצע דאָרף פויערים וועלען פון פעלד אַהיים קומען, און די זאַך זיך איבערלעגען, וואָס זיי האָבען צו טהון.

דאָס בעשעפעניש האָט זיך צווישען די צירק־לייט, אין געזעלשאַפט פון די חיות און מאַלפּעס געפיהלט גוט און צופרידען. אָהנע צו וויסען האָט זיך אין דעם מענשען־חיה ערוועקט אַ אינסטינקט פון אַ צירק־הונד צו ערגעטצען און צו ערפרעהען די צושויער מיט זיינע הויות און קרומע בעוועגונגען. און וואָס העכער עס האָט זיך געהערט דאָס געלעכטער פון די דאָרפס־יונגלעך, וואָס האָבען איהם נעכטען געזעהן דורך דעם רייף שפּרינגען און וואָס צופרידענער זיי זענען געווען — האָט זיך עס געסטאַרעט וואָס מעהר צו ערגעטצען דעם עולם.

און קוים האָט עס די מוטער אין היי־בוידעם איינגעשלאָסען האָט עס זיך געפיהלט געפאַנגען, און געבענקט און געצויגען נאָכ'ן וואַלד, נאָך דעם צירק. עס האָט דאָס עסען נישט אין מויל גענומען, געוואָרפען זיך פון איין ווינקעל אין צווייטען, בעהאַלטען דאָס פּנים אין די פּאָדלאָגע און געוואויעט, און געוואויעט. אַ שכנה פון די נאָהנט האָט דאָס וואויען געהערט, האָט זי געזאָגט: „דאָס וויינט, דאָס ציהט דאָס זיין נשמה צום שטן”, און זי האָט דאָך רעכט געהאַט, עס האָט זיך אַזוי לאַנג געוואָרפען, און געשמעקט און אויסגעקוקט ביז עס האָט דאָך אַלאָך געפונען פון וואַנען עס זאָל זיך פון היי־בוידעם אַרויסקריגען, און ווען די מוטער האָט זיך הינטען פאַר'ן הויז מיט דעם רידעל ווי אַ ווילדעס טהיר אַרויף

און אראב געדרעהט, בעשיצענדיג איהם, האט דאס זיך דורך א בעהאלטען לאך, דורך א בעהאלטענעם וועג, צווישען קשאקעס און שטעכערס, אז קיינער זאל דאס נישט זעהן, אין וואלד, זיך צו די ציררק-לייט געלאזט...

ביי די צירק לייט איז היינט קיינער נישט געוועז. די מוטערס האבען זייערע קינדער נישט געלאזט אין וואלד אריין, שרעקענדיג, אז דאס איז דער טייוועל מיט מכשפים, וועלכע זענען געקומען נאך דעם „בעשעפעניש" — זיי זענען שוין בדייט געוועזען אבצופאהרען אין דער נאהנטסטע שטאדט אריין — נור זיי האבען געוואלט דאס „בעשעפעניש" מיטקויפען, וועלכעס וואלט פאר זיי א נוטע סחורה געוועזען. אין דארף אריין האבען זיי מורא געהאט צו געהן מיט דעם פאטער איבערצורעדען, כדי עס זאל נישט קיין געוודער ווערען, זיי האבען איהם אבגעווארט אין וואלד, וואו קיין מענש וועט נישט זיין.

און אזוי ווי דער קאמעדיאנט מיט'ן רינגעלע אין אויער און מיט די בעמאלטע העמד שטעהט פאר די מאלפעלעך און ווארפט זיי פלייש דורך די קראטעס אריין, דערהערט ער פון דער נאהנט א בילען ווי פון א הונד, ער קוקט זיך אום — ערשט דאס „בעשעפעניש" ליגט פאר איהם, און פיעשטשעט זיך צו איהם, און קוקט אויף איהם מיט אזעלכע בעטענדע אויגען, ווי עס וואלט רעדען געוואלט, און מאכט מיט די ליפען, און ברענגט פון זיך אזעלכע וויינענדע בעטענדיגע קולות, אז דער קאמעדיאנט האט רחמנות גע־קריגען דערויף, און האט עס ליעבליך מיט די האנד אויפ'ן קאפ געגלעט, און דאס „בעשעפעניש" האט זיך בעפרעהט, געלעקט איהם די האנד, און געשפרונגען געגען איהם ווי א הינדטעל.

אז אנטאן האט געדארפט פאר נאכט אהיים צו פאהרען פון וואלד, האט ער געוואלט ווי אין דער פריה דורך אנ׳אנדערן וועג פאהרען, זיך נישט צו בעגעגענען מיט יענע לייט. נור ביים פאהרען האט ער זיך געטראכט, סיי ווי סיי וועט דערפון גאר נישט ווערען — די ווערטער האט ער מעהר געזאגט מיט׳ן מויל ווי מיט׳ן הארץ, פאר׳ן הארץ האט ער אנ׳אנדערן תירוץ געהאט אז ער וועט נישט פאהרען דורך דעם וועג, ער וועט נור צופאהרען צום צלם, דערנאך וועט ער אויסדרעהען צום געלען וועג צו — און וועט דארט ארום אהיים פאהרען, — דען דורך דעם גאנצען טאג האט איהם דער שטן דערקוטשעט, האט איהם פארגעשטעלט מאטשיק׳ס בארג־שטיק אין פערשידענע צייטען פון יאהר... ער האט מורא געהאט פאר די פויערים, אז זיי זאלען נישט זעהן זיינע געדאנקען, ער האט זיך דערוויטערט פון זיי דעם גאנצען טאג, און אליין געקלעהרט וועגען דעם. אויף דער נאכט, האט ער זיך געטראכט, וועל איך אהיים פאהרען דורכ׳ן אנדערן וועג, זיך נישט צו בעגעגענען מיט זיי, נור קוים איז ער אנגעקומען צום צלם האט ער ווי ווילדיג אבגעדרעהט אויף דעם זייט וועג וואו די קאמעדיאנטען זענען.

דער וואלד איז אין פאר נאכט שעהן שטיל געווען, די סאסנעס זענען געשטאנען יעדע איינציגע בעזונדער, הויך געשפארט אין הימעל אריין מיט זייערע קעפ און געשוויגען. אנטאן האט זיי נישט דערקענט; עס האט איהם געדאכט, אז ער זעהט צום ערשטען מאל דעם וואלד און ערקענט נישט די סאסנעס; פרעמדע, נייע אנגעקומענע זענען זיי, אזוי שווייגען זיי... דאס הארץ האט איהם געקלאפט און ער האט זיך געשראקען... ער האט נישט געוואוסט פאר וואס עס שרעקט איהם, פאר וואס דאס הארץ קלאפט איהם... דאכט זיך, ער האט יעצט איבער דעם גאר נישט געטראכט, ער האט איבערהויפט וועגען גאר נישט גע-

קלערט. . ער האט גאר נישט געדענקט... עס איז איהם גאר נישט איבערגעבליבען, נור שרעק...

פון דערווייטענס צווישען די בוימער האט זיך געשפיגעלט דער רויטער הימעל, איבערגעפלאסען מיט בלאע וואלקענס, וועלכע האבען דורך די בוימער פון וואלד געמאכט א איינדריק, ווי א ברייט ליכטיג וואסער-פעלד פון א ים. אין וואלד דא און דארט האבען זיך העלע זון-פלעקען געוויזען, און די בוימער שטעהען און שווייגען... קוקען זיך צו אלעס צו און שווייגען...

באלד האט ער פון דערווייטענס די פוהרען צווישען די בוימער דערזעהן. א שטיל געריוש פון דארט דערהערט, דער גוי האט געציטערט און מיט שרעק ווי פאר עפעס אונהיימליכעס האט ער דאס פערדעל אבגעשטעלט.

ער האט געטראכט, געוואוסט אז ער דארף אומקערען, און אוועקפאהרען, פלינק אוועקפאהרען; דאך האט ער זיך נישט געקענט ריהרען פון ארט, ווי אנגעשלאגען.

באלד האט ער געזעהן ווי מען דערנעהנט זיך צו איהם, דער דיקער מיט'ן גראבען בויך, מיט די בראנזעלעטע אויף די האנד און די שפיטצרוט אין די האנד, זיין פנים האט ער נישט געזעהן, נור א פיער-קאנטיג היטעל אויפ'ן קאפ, נאך איהם איז נאך ווער נאכגעגאנגען.

און ווי זיי האבען זיך דערנעהנטערט צו איהם האט זיך דער פויער געטראכט: „שוין, אז עס איז שוין לאנג פערפאלען, אז ער איז אין די האנד פון שטן, דער שטן האט איהם ארומגענומען אין זיין מאכט, געפאנגען איהם אין זיין נעסט און מוז טהון אלץ וואס ער וועט איהם הייסען.

און ווי די קאָמעדיאַנטען זענען נור צו איהם צוגעקומען אײדער זײ האָבען נאָך אַ וואָרט געזאָגט, האָט דער פויער זיך אָנגערופען:

— און אויף דרײ מאָרגעס וועט איהר געבען?

— מיר וועלען געבען.

— טאָ איז גוט.

— גוט.

— פאָהרען מיר צו יענקל'ן.

— פאָהרען מיר.

די קאָמעדיאַנטען האָבען זיך אויף זײן וואָגען אַרויפגעזעצט און ער איז געפאָהרען מיט זײ צו יענקל'ן.

דער גוי האָט געוואוסט, אַז ער פאָהרט מיט'ן טײוועל, און ער האָט זיך געוואונדערט, זעהענדיג, אַז עס איז גאָר נישט אַזוי שרעקליך ווי ער האָט געמײנט.

און צו שרעקען האָט ער זיך אויפגעהערט — דען עס איז גאָר נישט אַזוי שרעקליך געווען ווי איהם האָט זיך פריהער אויסגעדאַכט.

יענק'ל דער קאַרטשמאַרש האָט זײ אין זײן בעזונדערע שטוב אַרײנגעלאָזט, בראָנפען דערלאַנגט, ביער דערלאַנגט. ער האָט נישט געוואוסט וועגען וואָס עס האַנדעלט זיך — האָט ער זיך אויך אָנגעהויבען אַרײנצומישען, האָט אָנגעהויבען צו ריהמען דעם פוי-ער'ס פעלד, דאָס הײזעל, די קיה — געוואָלט זיך אין געשעפט אַרײנקריגען, געוואָהר געוואָרען צום סוף וועגען וואָס עס האַנדעלט

זיך — האָט ער זיך אָפּגערוקט, מורא געהאַט, און שטיל שווייגענדיג מיט אַ געלעכטערל אויף די ליפּען האָט ער מאַנעקיניש דערלאַנגט צום טיש דעם בראָנפען, וואָס זיי האָבען פערלאַנגט, געהיט זיך מיט אַנ'איבריג וואָרט און געמאַכט זיך ווי ער ווייס גאָר נישט וועגען וואָס דאָ האַנדעלט זיך. איבערהויפּט, זיי אַליין געלאָזט און צו זייניגע, וועלכע זענען הינטער די טהיר געשטאַנען, געזאָגט:

— מיר ווייסען פון גאָר נישט, נישט אונזער געשעפט...

זיי ווילען בראָנפען גיט מען זיי בראָנפען, אַנ'אָפענע שענק — ווער עס וויל קומט אַריין.

און די יורענע וואָס איז הינטער די שענק געזעסען האָט זיך די באַקען געקניפּט, די הענד געבראָכען... און דער שטיל געזאָגט:

— אוי וועה מאַמעלע קרוין, עס איז דאָך גאָר קיין אומה נישט — אַנ'אייגען פליישׁ און בלוט, ווי קען מען דאָס? און האָט דאָס מיידעלע געקושט אין קעפּעלע, וואָס איז ביי איהר געשטאַנען, מיט גרויס רחמנות, צוטוליענדיג עס צו זיך — ווי זי וואָלט מורא געהאַט מען זאָל עס פון איהר נישט אַוועקנעמען. איהר גוט אַרומגעוויקעלט דאָס טיכעלע אויף איהר העלזעל, און צוגעקנעפּעלט איהר דאָס קאַפּטענדעל:

— ערקעלט דיך נישט, קינד.

דער פויער איז שפּעטלין אַהיים געקומען. אַהיים געקומען, האָט ער שוין געפונען די קאַלאַציע אויפ'ן טיש און די שקציםלעך האָבען געוואַרט אויף איהם, שווייגענדיג איז ער אין שטוב געקומען,

שווייגענדיג האָט ער זיך צום טעלער געזעצט, ס'מאָל זיך ניט געצלמ'ט פאַר'ן עסען. די גויע האָט איהם געוואָלט דערצעהלען וועגען די נאַראַרע אין דאָרף איבער דעם „בעשעפעניש" — נור זי האָט עס אָבגעלעגט אויפ'ן נאָכ'ן עסען. דער פויער איז בייז געווען. אין מיטען עסען האָט זי זיך דאָך ניט געקענט איינהאַלטען, און האָט אָנגעהויבען צו רעדען:

— אַ יאָשט שי, זיי האָבען זיך געראַדזעט, געראַדזעט, דעם שגיץ אַרויסצוגעבען...

דער פויער האָט גאָר ניט געענטפערט, וואָרום דורכ'ן פענסטער האָבען זיך געהערט פוהרען אַדורכפאָהרען, אַ געלויף פון קינדער נאָך... און פון דער גאַס האָט זיך געהערט דורכ'ן אָפענעם פענסטער אַ קול רופען:

— בעהאַלטס די קינדער, בעהאַלט'ס די קינדער, דען דער טייוועל פאָהרט דורך.

אין הויז האָבען צוויי שבנ'טעס געשמועסט:

— געלויבט צו גאָט, פערלאָזט שוין אונזער געגענד.

די גויע האָט שוין מעהר ניט גערעדט דערפון, מורא געהאַט אַז זי זאָל ניט ברענגען צו קיינע אונאַנגענעהמע סצענעס.

אָבגעגעסען, האָט די גויע אַ טעלער גענומען, אין דער שטיל, ווי האַלב געגנב'ט, אַרויסגעגאַנגען, און אַרויף געטראָגען דעם בע־שעפעניש אין „היי־בוידעם"...

באַלד האָט זיך געהערט פון דרויסען אַ שרעקליך האַרץ־געשריי, ווי מען וואָלט מיט די פויסטען אין פענסטער גע־קלאַפט.

— אוי יעזו, יעזו, ראַטוי ראַטוי — איז זי אין שטוב אַריין, מיט אַ אומענשליך געשריי ווי מען וואָלט זי געשחט׳ן — חלאַפּאַקאַ ניעמאַ...

זי האָט זיך אויף דער ערד געוואָרפען און געשלאָגען דעם קאָפּ אין די פּאָדלאָגע..

— ראַטעוועט, ראַטעוועט דעם יונג... ער איז נישט דאָ...

דער פּויער האָט זיך שווייגענדיג פון טיש אויפגעהויבען, אַרויסגענומען דאָס געלד פון די הויזען־קעשענע און אויף דעם טיש געוואָרפען.

די גויע האָט זיך פון דער ערד אויפגעהאַפּט, צו מיט אַ בליק פון אַ וועלפין צום מאַן, מיט די הענד אויסגעשטרעקט, באַלד האָט זי געחאַפּט אַ טוך אויפ׳ן קאָפּ, אַרויס אויף דער גאַס, און וואָס כח געהאַט געלאָזט זיך לויפען נאָך די פורהען.

אויף אַלע שוועלען איבער די דאָרפס־גאַס, וואו די גויע איז מיט אַ געוואַלד אויפ׳ן וועג געלאָפען, האָבען זיך קופּקעלעך פויערטעס און פויערים צוזאַמענגעקליבען, די גויע נאָכגעקוקט, געצלמ׳ט זיך, און געזאָגט איינע צו די צווייטע:

— וואָס איז צום טייוועל — דאָס איז צום טייוועל; דו וועסט גאָר נישט מאַכען; געקומען נאָך ס׳זייניגע און גענומען זיך ס׳זייניגע...

די גויע איז געלאָפען וואָס כח געהאַט, שוין אַרויס אויפ׳ן וועג, די נאַכט איז צוגעפאַלען, די נאַכט איז שוואַרץ געווען, און די ערד האָט זיך אין שוואַרצען געהילט... אַ קליינער רעגען האָט געטריפט, און פון ביידע זייטען וועג די אַלטע טאָפּאָלען האָבען אויסגעזעהן ווי אָנגעלאָפענע שדים האָבען זיך אַהער געקליבען מיט אָבגעהאַקטע קעפּ און שטעהען אויפ׳ן וועג. די ערד איז שוואַרץ

אַרום און אַרום — ווי אַ ווילדער פערעקשנטער טרויעריגער פויגעל, בויגט דעם קאָפּ אין די קניען, און בעהאַלט זיך .. די גויע האָט זיך געראַכט אַז שדים און רוחות יאָגען איהר נאָך, יעדע טאָפּאָלע איז אַ אָנגעלאָפּענער שד, יעדער שוואַרצער פלעק איז אַ פערשאָלטענער טייוועל .. נשמות פערשאָלטענע ... און דאָרט די בוימער אין די נאַכט מיט זייערע שוואַרצע צווייגען — אַ פערשאָלטענע משפחה, פערשטיינערט געוואָרען אין אַ בוים ... געהען איהר נאָך ... געהען איהר נאָך און בעטען איהר עפּעס ... און די גאַנצע שוואַרצע ערד אַרום און אַרום ... ווי אַ שוואַרצער פערשאָלטענער פויגעל, בויגט דעם קאָפּ אין זיך און קלאָגט ... און קלאָגט ... אַ פערשאָלטענע גרויסע נשמה ... וואָס מוטשעט זיך און זוכט אַ רוה ... און באַלד האָט זיך איהר געדאַכט אַז אַלעס אַרום איז אַ ים פון שדים, רוחות רעות, טייוואָלים, אַז אַלץ וואָס רינגעלט אונז אַרום טרינקט אין פערשאָלטענע נשמות, יעדער בוים, יעדער שוואַרצער פלעק, יעדער טראָפּען וואַסער, יעדעס שטיקעל טונקעלע גראָז, איז אַ פערשאָלטענע נשמה, וואָס איז פערוואַנדעלט געוואָרען דורך אַ געהיימען געשפּרעך אין אַ זאַך, און שטעהט אונ קלאָגט, און בעט זיך, עס וויל אויסגעלעזט ווערען ... זי האָט מורא געהאַט מיט אַ פוס צו טרעטען אויף דער ערד, אַז זי זאָל ניט הינטער זיך אַ קוויטשען הערען ... און די טאָפּאָלען שטעהען ווי אַלטע שדים און שטעקען אויסגעצויגענע, לאַנגע, לאַנגע צונגען אַרוים ...

האָט זי פּאַר זיך אַ צלם געזעהן, שטעהט צווישען די טייוואָלים — דער צלם, האָט זיך איהר געדאַכט, אַז דאָס איז דער איינציגער שטיקעל פלעק, אינזעל אין דעם ים פון שדים, — איז זי צו דערצו, אַרומגעכאַפּט מיט ביידע הענד דעם צלם, די האָר זיך אַרום דעם צלם אַרומגעוויקעלט, דאָס פּנים איינגעגראָבען, ווי זי וואָלט זיך ראַטעווען געוואָלט פון די נאָך־יאָגענדע שדים און האָט געבראָמט:

— יעֶזוּ! יעֶזוּ! יעֶזוּ!

און זי האָט געזעהן אַרום זיך די גאַנצע ערד, ווי עס וואָלט אַ ים פון שדים געווען, אַ פערשאָלטענע נשמה... יעדער פלעק—רוחות טייוואָלים און איבער דעם אַלעם שטעהט אַ גרויסער צלם און אויף דעם צלם הענגט אַ גרויסער, גרויסער כריסטוס מיט ברייטע, לאַנגע, לאַנגע הענד, וועלכע ער פערשפּרייט איבער די גאַנצע ערד און שיטצט זי פאַר די שדים... און שוואַרצע וועגען פאָהרען ווייט, ווייט אין אַ שוואַרצען ים אַריין, וואו עס איז דאָרט פול מיט שדים, מיט לצים און רוחות רעות... און איהר „בעשעפעניש" איז אויף די וועגען... און די וועגען פיהרען איהם טיעף, טיעף אין דעם שוואַרצען ים אַריין פון די שדים און טייוואָלים... טיעף טיעף אַריין.

האָט זי צום צלם געברומט, ביי וועלכען זי איז געלעגען:

— יעֶזוּ, יעֶזוּ, ערבאַרעם דיך אויף איהם! ערבאַרעם דיך אויף איהם!...

פון אנפאנג יאנואר 1910 האט דער פערלאג „פראגרעס" אנגעפאנגען ארויס צוגעבען א וואכענטליכען זשורנאל אונטער'ן נאמען:

אייראפעאישע ליטעראטור.

דער ליטעראַרישער טייל געפיהרט דורך
אברהם רייזען.

62 ביכער א יאהר

50 ביכער אייראפעאישע
12 ביכער אריגינ. יודישע
בלויז **5** רובל מיט
פיר פארטא

די „אייראפעאישע ליטעראטור" האט זיך געשטעלט דעם ציעל צו זיין א פערמיטלערין צווישען מערב-אייראפא און דעם יודישען לעזער, איבערצוטראגען אין דער יודישער ליטעראטור דאס בעסטע, שענסטע און ערהאבענסטע, וואס ס'האט געשאפען דער אייראפעאישער גייסט אין פערשידענע שפראכען. אין דער „אייראפעאישער ליטעראטור" וועט דער לעזער געפינען ענטפער אויף פיעלע פראגען, וואס זענען נאך פארלויפיג אין דער יודישער ליטעראטור ניט בעריהרט געווארען.

איבערטראגענדיג די בעסטע ווערק פון די רייכסטע ליטעראטורען אין יודיש, וועט אונזער ליטעראטור רייכער ווערען מיט נייע ווערטער, בילדער און נייע פארמען און דאן וועט אונזער אייגענע שפראך און ליטעראטור אומשטאנד זיין צו געבען גייסטיגע שפייז ניט נאר די ברייטע מאסען, נאר אויך דעם יודישען אינטעליגענט, וועלכער איז ביז יעצט געצוואונגען געווען זוכען איהר גייסטיגע נאהרונג אין פרעמדע שפראכען.

די „אייראפעאישע ליטעראטור" וועט אויף אזא'ן אופן צוציהען צו דער יודישער שפראך און ליטעראטור דעם יודישען אינטעליגענט און דאס וועט זיין איינע פון אונזערע גרעסטע געווינסען.

פאר דעם ערשטען יאהר **50 ביכער**, יעדע וואך א בוך, איז געוועהלט געווארען די פאלגענדע גרעסטע און בעליבטסטע אייראפעאישע שריפטשטעלער, דיכטער און קריטיקער:

1) די סקאנדינאווישע ליטעראטור:

קנוט האמסון, סטרינדבערג, יאקובסען, הערמאן באנג, לאגארלעף און אנדערע.

2) די דייטשישע ליטעראטור:

הײנע, בערנע, ערנסט געארגי, האפמענסטאל, היינריך און טאמאס מאן און פיעלע אנדערע.

3) די פראנצויזישע ליטעראטור:

באלזאק, פלאבער, מאפאסאן, פאל בורזשע, קאטול מענדעס, אנאטאל פראנס, א. מירבא, מ. פרעווא, קאמיל לעמאניע און אנד.

4) די ענגלישע ליטעראטור:

טשארלז דיקענס, אסקאר וואילד, ערנאר פאע, סינקלעס, ר. קיפלינג און אנדערע.

5) **די איטאליענישע ליטעראטור:**
גאבריעל ד'אנונציא, אדאנעגדי ראקערסא, באקאטשיא, בראנקא און אנדערע.

6) **געוועהלטע ערצעהלונגען פון די קלענערע ליטעראטען:**
טשעכישער, סערבישער, באלגארישער, פינישער, רוטענישער און אנדערע.

אויך וועט אין דער **„אייראפעאישער ליטעראטור"** געדרוקט ווערען געדיכטע פון די גרעסטע וועלט-דיכטער, ווי בייראן, שעלי, לאנגפעלא, היינע, געטהע, מיצקעוויץ, סלאוואצקי, פושקין, לערמאנטאוו און אנדערע.

אין דער **„אייראפעאישער ליטעראטור"** וועלען פון צייט צו צייט קומען קריטישע ארטיקלען פון די וועלט-בעריהמטע קריטיקער, ווי בראנדעס, טען, רעסקין און אנדערע, אום דער לעזער זאל בעקומען א ריכטיגען בעגריף וועגען די אלע שריפטשטעלער, וואס וועלען ערשיינען אין יודיש.

די אלע ערצעהלונגען און ארטיקלען זענען געדרוקט אין יעדען העפט גאנצערהייט, מיט אויסנאהמע פון 2 ראמאנען, וועלכע געהען אין פארטזעצונגען.

איינער פון די ראמאנען איז דער בעוואוסטער און אינטערעסאנטער ראמאן, אונטער'ן נאמען **פרייליין מוטער**, פון דעם בעריהמטען דייטשען ראמאנטיסט ערענסט געארגי. דיזער ראמאן איז אין דייטשלאנד אין פערלויף פון א מאנאט ערשינען אין 20 אויפלאגען ביז 100 טויזענד עקז.

אום צו מאכען אונזער זשורנאל איינענארטיג און לעבהאפט, דרוקען מיר אין יעדען העפט א קליינע הומארעסקע פון די בעריהמטע הומאריסטען, ווי מ. טווען, זשאן פאאול, סאפיר, ראדא ראדא און אנדערע.

דער פערלאג ווענדעט אן אלע מעגליכקייטען, דאס די איבערזעצונגען זאלען געמאכט ווערען דורך די בעסטע יודישע איבערזעצער, און זאל ניט פערלירען דעם סטיל און ריטם, וואס אין אריגינאל.

רעכענענדיג זיך מיט דער ליעבע און אכטונג, וואס דאס יודישע פאלק פיהלט צו איהרע אייגענע שריפטשטעלער און דיכטער, גיט די **„אייראפעאישע ליטעראטור"** איהרע אבאנענטען **אומזיסט** אלס פרעמיע: **12 ביכער אריגינעלע ווערק** פון פאלגענדע יודישע שריפטשטעלער און דיכטער:

1) **י. ל. פרץ.** אלעגאריען.
2) **ל. שאפירא.** אויפ'ן ים.
3) **דער נסתר.** העכער פון דער ערד.
4) **דוד איינהארן.** שטילע געזאנגען.
5) **שרה רייזען.** שטריכען און בילדער.
6) **שלום אש.** ערד.
7) **פרץ הירשביין.** פאעזיע אין פראזע.
8) **אברהם רייזען.** ליעבע-ליעדער.
9) **י. מ. ווייסענבערג.** קאפ-פער (דראמע).

10) יונה ראזענפעלד. נייע ערצעהלונגען.
11) ח. נ. ביאליק. אריגינעלע יודישע ליעדער
12) אלגין. בילדער.

אבאנירענדיג די „איראפעאישע ליטעראטור" פאר 5 רובל וועט דער לעזער ענדע יאהר בעזיצען א ביבליאטעק פון 50 ביכער, וועלכע וועט ענטהאלטען די בעסטע ווערק פון די איראפעאישע שריפטשטעלער און דיכטער; 12 ביכער פון די גרעסטע יודישע שריפטשטעלער. צוזאמען א ביבליאטעק פון 62 ביכער.

פרייז פאר יעדעם העפט פון די „איראפעאישע ליטעראטור" 10 קאפ. פרייז פאר יעדעם העפט פון די „יודישע שריפטשטעלער" 20 און 25 קאפ.

אבאנעמענט-פרייז פאר די 50 ביכער „איראפעאישע ליטעראטור" מיט דער פרעמיע 12 ביכער „יודישע שריפטשטעלער" 5 רובל. פאר אויסלאנד 6 רובל מיט 50 קאפ. פארטא פריי.

די אבאנענטען אין ווארשא, וואס נעהמען אב אין רעדאקציע, צאהלען בלויז 4,50 רו"ב. די אבאנענטען קאנען צאהלען דעם פרייז אין ראטעס: ביים אבאנירען 1,50 ר', ביים 10-טען ביכעל 1,50 ר', ביים 20-טען ביכעל 1 ר' און ביים 30-טען ביכעל דעם לעצטען רובל. די אבאנענטען פון די „איראפעאישע ליטעראטור" קאנען בעקומען אויסער די 12 אומזיסטיגע פרעמיעס אויך פאלגענדע ביכער: 1) א נייער באנד דראמאטישע שריפטען פון י. ל. פרץ, רייך אילוסטרירט, פרייז 1,25 פאר 65 קאפ. מיט פארטא 90 קאפ. 2) שריפטען פון אברהם רייזען, ערשטע 2 בענדער געזאמעלטע „ליעדער (נייע פערגרעסערטע אויפלאגע) און „מענשען און וועלטען", פרייז 2,50 פאר 1 רובל, מיט פארטא 1,50; 3) שריפטען פון אברהם רייזען דריטער נייער באנד „געשטאלטען". פרייז 1,25 פאר 65 קאפ. מיט פארטא 90 קאפ. 4) קונסט און לעבען. 4 זאמעל-ביכער רעדאגירט דורך אברהם רייזען. פרייז 80 קאפ. פאר 40 קאפ. מיט פארטא 65 קאפ. 5) 5 טייל הויז-פריינד אין 2 גרויסע בענדער פאר 1 רובל, מיט פארטא 1,50. פארטא פאר 2 פרעמיעס 50 קאפ. פארטא פאר אלע 5 פרעמיעס בלויז 75 קאפ. אום צו געבען אויך די איינצעלנע קויפער פון דער „איראפעאישער ליטעראטור" די מעגליכקייט בילליגער צו בעקומען די פרעמיעס, האבען מיר געדרוקט אין יעדען נומער קופאנעס און די, וועלכע וועלען ברענגען 4 קופאנעס, אין ווארשא אין רעדאקציע און צו די אגענטען אין אנדערע שטעדט, וועט בעקומען די מאנאטליכע ביילאגע אין ווארשא פאר 10 קאפ. און אין דער פראווינץ פאר 11 קאפ. און די, וועלכע וועלען צושטעלען 15 קופאנעס, קאנען בעקומען די איבעריגע פרעמיעס פאר דעמזעלבען פרייז ווי אבאנענטען. — מיט בעשטעלונגען זיך צו ווענדען:

Книгоизд. „ПРОГРЕССЪ", Я. Лидскій, Варшава, Налевки 36

מ. ספעקטארס ווערק.

	ק׳	ר׳
שריפטען מ. ספעקטאר		
ערשטער באנד	75	
צווייטער באנד " "	75	
הויז פריינד: פינף זאמעל-ביכער אין 2 גרויסע בענדער 1300 זייטען		2
העלדען פון דער צייט (דריי פארשוין).	20	
אבגעשטופט א וועלט.	25	

שלום אש'ס ווערק.

	ק׳	ר׳
סימבאלישע דראמען.	75	
רעאלישע דראמען.	75	
נאט פון נקמה.	35	
אמנון ותמר.	25	
משיח'ס צייטען.	35	
מיט'ן שטראם.	20	
שבתי צבי.	35	
אין א שלעכטע צייט	30	
אום ווינטער	15	
מאמענטען.	15	
ווינדינער.	15	

י. ל. פרץ'ס ווערק:

	ר'	ק'
פרץ'ס שריפטען יובילעאום אויס־גאבע. 2 גרויסע בענדער.		
וועקסטע אויפלאגע	2	—
געבונדען אין 2 בענדער	2	70
פאלקסטימליכע געשיכטען.	1	25
געבונדען	1	60
די צייט.	1	25
געבונדען	1	60
פרץ'ס יו"ט בלעטלעך 2 בענדער.	1	—
אין פאליש אויף דער קייט (דראמאטישע פאעמא).	—	30
די גאלדענע קייט. דראמא.	—	30
דראמאטישע ווערק, 7 דראמען.	—	50
„יודיש" א זאמעל־בוך.		75
„דראמאטישע שריפטען".		

אריגינעלע ווערק
פון יודישע שריפטשטעלער.

	ר'	ק'
א. מ. וויסענבערג: **א שטעטיל.**		35
„ **קנאה און תאוה.**		30
„ **ערצעהלונגען.**		30
„ **נאוועלען.**		30
יונה ראזענפעלד: **שריפטען.**		75
„ **קאנקורענטען.**		5
ד. בערגעלסאהן: **ארום וואקזאל.**		35
דוד פינסקי: **ר' שלמה** ערצעהלונג.		15
„ **די יונגע ליעבע.**		5
„ **אלטינקע.**		5
אינ. בערענשטיין: **שפריכווערטער**		30
ה. ד. נאמבערג: **ערצעהלונגען.**		50
מענדעלע מוכר ספרים: **אלטע מעשה**		25
„ **אין יענער צייט.**		10
[illegible]		[illegible]

שלום־עליכם׳ס ווערק.

	ר׳	ק׳
שלום עליכם׳ס ווערק 4 בענדער	2	—
געבונדען אין 2 פראכט בענדער	2	50
די נייעסטע ווערק יובילעאום אויס=		
גאבע 1-טער באנד	1	—
2-טער באנד	1	—
3-טער באנד	1	—
געבונדען — נאך 35 קאפ׳ פער באנד.		
דער מבול	—	80
געבונדען	1	15
א מעשה אהן אנ׳עק	—	25
שמואל שמעלקעס און זיין יובילעאום	—	10
פערשידענע 40 קליינע ביכלעך א 5—10 און 15 קאפ׳.		
אלע „בריעף פון מנחם מענדיל".	1	

אברהם רייזענ׳ס ווערק.

	ר׳	ק׳
שריפטען:		
I באנד געזאמעלטע לידער.	1	25
II באנד מענשען און וועלטען		
III „ געשטאלטען	1	25
ערצעהלונגען און בילדער.	—	25
צייט לידער.	—	20
לידער פון לעבען.	—	50
דאס יודיש ווארט (זאמעלבוך).	—	75
20-טער יאהר־הונדערט.	—	50
יאהרבוך „פראגרעס" (זאמעלבוך).	—	75
קונסט און לעבען (זאמעלבוך).	—	30
רעפעטיציע.	—	6
גוטע ברידער (איינאקטער)	—	5
דער פוילישער גלח.	—	5
פערשפעטיגט.	—	5
ציגיינעריו.	—	5

земля. ШАША

Тип. Г. Пиментъ Варшава Ул. Сѣраковская № 4.

5) **די איטאַליענישע ליטעראַטור:**
גאַבריעל ד'אַנונציאָ, אַראָנגאָ ראַקערסאַ, באָקאַטשיאָ, בראַנקאָ און אַנדערע.

6) **געוועהלטע ערצעהלונגען פון די קלענערע ליטעראַטען:**
טשעכישער, סערבישער, באַלגאַרישער, פינישער, רומענישער און אַנדערע.

אויך וועט אין דער **„איייראָפּעאישער ליטעראַטור“** געדרוקט ווערען געדיכטע פון די גרעסטע וועלט-דיכטער, ווי בייראָן, שעלי, לאָנגפעלאָ, היינע, געטהע, מיצקעוויץ, סלאָוואַצקי, פושקין, לערמאָנטאָוו און אַנדערע.

אין דער **„איייראָפּעאישער ליטעראַטור“** וועלען פון צייט צו צייט קומען קריטישע אַרטיקלען פון די וועלט-בעריהמטע קריטיקער, ווי בראַנדעס, טען, רעסקין און אַנדערע, אום דער לעזער זאָל בעקומען אַ ריכטיגען בעגריף וועגען די אַלע שריפטשטעלער, וואָס וועלען ערשיינען אין יודיש.

די אַלע ערצעהלונגען און אַרטיקלען זענען געדרוקט אין יעדען העפט גאַנצערהייט, מיט אויסנאַהמע פון 2 ראָמאַנען, וועלכע געהען אין פאָרטזעצונגען.

איינער פון די ראָמאַנען איז דער בעוואוסטער און אינטערעסאַנטער ראָמאַן, אונטער'ן נאָמען **פרייליין מוטער**, פון דעם בעריהמטען דייטשען ראָמאַנטיסט ערנסט געאָרגי. דיזער ראָמאַן איז אין דייטש-לאַנד אין פערלויף פון אַ מאָנאַט ערשינען אין 20 אויפלאַגען ביז 100 טויזענד עקז.

אום צו מאַכען אונזער זשורנאַל איינענאַרטיג און לעבהאַפט, דרוקען מיר אין יעדען העפט אַ קליינע הומאָרעסקע פון די בעריהמטע הומאָ-ריסטען, ווי מ. טווען, זשאַן פאָול, סאַפיר, ראָדאַ ראָדאַ און אַנדערע.

דער פערלאַג ווענדעט אָן אַלע מעגליכקייטען, דאָס די איבערזע-צונגען זאָלען געמאַכט ווערען דורך די בעסטע יודישע איבערזעצער, און זאָל ניט פערלירען דעם סטיל און ריטם, וואָס אין אָריגינאַל.

רעכענענדיג זיך מיט דער ליעבע און אַכטונג, וואָס דאָס יודישע פאָלק פיהלט צו איהרע אייגענע שריפטשטעלער און דיכטער, גיט די **„איייראָפּעאישע ליטעראַטור“** איהרע אַבאָנענטען **אומזיסט** אַלס פּרעמיע: **12 ביכער אָריגינעלע ווערק** פון פאָל-גענדע יודישע שריפטשטעלער און דיכטער:

1) **י. ל. פּרץ.** אַלעגאָריען.
2) **ל. שאַפּירא.** אויפ'ן ים.
3) **דער נסתר.** העכער פון דער ערד.
4) **דוד איינהאָרן.** שטילע געזאַנגען.
5) **שרה רייזען.** שטריכען און בילדער.
6) **שלום אַש.** ערד.
7) **פּרץ הירשביין.** פּאָעזיע אין פּראָזע.
8) **אברהם רייזען.** ליעבע-ליעדער.
9) **י. מ. ווייסענבערג.** קאַפּ-טער (דראַמע).

10) יונה ראזענפעלד. נייע ערצעהלונגען.
11) ח. נ. ביאליק. אריגינעלע יודישע לידער.
12) אלנין. בילדער.

אבאנירענדיג די „איראפעאישע ליטעראטור" פאר 5 רובל וועט דער לעזער ענדע יאהר בעזיצען א ביבליאטעק פון 50 ביכער, וועלכע וועט ענטהאלטען די בעסטע ווערק פון די איראפעאישע שריפטשטע־לער און דיכטער; 12 ביכער פון די גרעסטע יודישע שריפט־שטעלער. צוזאמען א ביבליאטעק פון 62 ביכער.

פרייז פאר יעדעס העפט פון די „איראפעאישע ליטעראטור" 10 קאפ. פרייז פאר יעדעס העפט פון די „יודישע שריפטשטעלער" 20 און 25 קאפ.

אבאנעמענט־פרייז פאר די 50 ביכער „איראפעאישע ליטעראטור" מיט דער פרעמיע 12 ביכער „יודישע שריפטשטעלער" 5 רובל. פאר אויסלאנד 6 רובל מיט 50 קאפ. פארטא פריי.

די אבאנענטען אין ווארשא, וואס נעהמען אב אין רעדאקציע, צאהלען בלויז 4,50 רו"ב. די אבאנענטען קענען צאהלען דעם פרייז אין ראטעס: בעם אבאנירען 1,60 ר', בעם 10־טען ביכעל 1,50 ר', בעם 20־טען ביכעל 1 ר' און בעם 30־טען ביכעל דעם לעצטען רובל. די אבאנענטען פון די „איראפעאישע ליטעראטור" קענען בעקומען אויסער די 12 אומ־זיסטיגע פרעמיעס אויך פאלגענדע ביכער: 1) א נייער באנד דראמאטישע שריפטען פון י. ל. פרץ, רייך אילוסטרירט, פרייז 1,25 פאר 65 קאפ. מיט פארטא 90 קאפ. 2) שריפטען פון אברהם רייזען, ערשטע 2 בענדער געזאמעלטע „לידער (נייע פערגרעסערטע אויפלאגע) און „מענשען און וועלטען", פרייז 2,50 פאר 1 רובל, מיט פארטא 1,50; 3) שריפטען פון אברהם רייזען דריטער נייער באנד „געשטאלטען". פרייז 1,25 פאר 65 קאפ. מיט פארטא 90 קאפ. 4) קונסט און לעבען, 4 זאמעל־ביכער רעדאגירט דורך אברהם רייזען. פרייז 80 קאפ. פאר 40 קאפ. מיט פארטא 65 קאפ. 5) 5 טייל הויז־פריינד און 2 גרויסע בענדער פאר 1 רובל, מיט פארטא 1,60. פארטא פאר 2 פרעמיעס 50 קאפ. פארטא פאר אלע 5 פרעמיעס בלויז 75 קאפ. אום צו געבען אויך די איינצעלנע קויפער פון דער „איראפעאישער ליטעראטור" די מעגליכקייט בילינער צו בעקו־מען די פרעמיעס, האבען מיר געדרוקט אין יעדען ביכעל קופאנעס און די, וועלכע וועלען ברענגען 4 קופאנס, אין ווארשא אין רעדאקציע און צו די אגענטען אין אנדערע שטעדט, וועט בעקומען די מאנאטליכע בעילאגע אין ווארשא פאר 10 קאפ. און אין דער פראווינץ פאר 11 קאפ. און די, וועלכע וועלען צושטעלען 16 קופאנס, קענען בעקומען די איבעריגע פרעמיעס פאר דעמזעלבען פרייז ווי אבאנענטען. — מיט בעשטעלונגען זיך צו ווענדען:

Книгоизд. „ПРОГРЕССЪ", Я. Лидскій, Варшава, Налевки 36